

VŠB-Technická univerzita Ostrava
Fakulta stavební
Katedra městského inženýrství

Standardizace výkonu technického dozoru během realizace staveb
Standardization of technical supervision during construction

Student:

Bc. Radka Kiszová

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Jana Tichá Blahutová

Ostrava 2022

Prohlášení studenta

Prohlašuji, že jsem celou diplomovou práci včetně příloh vypracovala samostatně pod vedením vedoucí diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Ostravě dne 29. listopadu 2022

.....

Podpis studenta

Prohlašuji, že

- byla jsem seznámena s tím, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo.
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevydělečně ke své vnitřní potřebě diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3).
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO.
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona.
- bylo sjednáno, že užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).
- beru na vědomí, že odevzdáním své práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, bez ohledu na výsledek její obhajoby.

V Ostravě dne 29. listopadu 2022

.....

Podpis studenta

ANOTACE

KISZOVÁ, Radka: *Standardizace výkonu technického dozoru během realizace staveb*, Ostrava: Diplomová práce, VŠB – Technická univerzita Ostrava, Fakulta stavební, Katedra městského inženýrství. Ostrava, 2022. Vedoucí práce Ing. Jana Tichá Blahutová, 79 stran.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce je zaměřená na výkon činnosti technického dozoru stavebníka během realizace stavby a na hlavní principy standardizace výkonu těchto činností. V rámci této práce byla provedena rešerše odborné literatury a dalších dostupných zdrojů souvisejících s daným tématem, které je ze své podstaty vysoce úzkoprofilové a poměrně nové. Vývoj problematiky ve světě i v ČR je zaměřen především na vývoj stavebních předpisů, protože pozice technického dozoru stavebníka je relativně nová role, která se z hlediska dnešního pojetí v historii takřka neobjevuje. Podrobněji je v práci popsána náplň činností technického dozoru během realizace stavby, přehled nejdůležitějších zákonných předpisů a používaný způsob zasmluvnění. Blíže jsou popsány kontrolní a dozorové činnosti v dopravním stavitelství, které má oproti ostatním oborům svá specifika včetně používaných předpisů a postupů. Součástí práce je případová studie z oboru dopravních staveb, ve kterém autorka této práce uvedenou pozici vykonává. V ní je na reálném příkladu autorkou dozorované stavby názorně vysvětleno, v čem spočívá rozpor mezi zákonnými požadavky na výkon činností technického dozoru stavebníka a výslednou praxí. Na závěr jsou shrnuty a vyhodnoceny poznatky o dostupnosti a přehlednosti opor pro výkon technického dozoru stavebníka, je poukázáno na nesrozumitelnost a neucelenost jeho postavení v legislativě. Analýzou prošla také použitelnost některých předpisů v praxi. Výsledkem je návrh sady doporučení, které mohou přispět ke kvalitnějšímu řízení výstavby.

KLÍČOVÁ SLOVA

Technický dozor stavebníka, standardizace výkonu činností, stavební dozor, stavebník, investor, objednatel, standardy ve stavebnictví, výstavbový projekt, fáze výstavby, jakost, kvalita, smluvní podmínky, stavební právo, historie stavebních předpisů a legislativy, současná legislativa ve stavebnictví, FIDIC.

ANNOTATION

KISZOVÁ, Radka: *Standardization of technical supervision during construction*, Ostrava: Diploma thesis, VŠB - Technical University of Ostrava, Faculty of Civil Engineering. Ostrava, 2022. Thesis supervisor Ing. Jana Tichá Blahutová, 79 pages.

ABSTRACT

This diploma thesis is focused on the performance of technical supervision of the builder during the implementation of the construction and the main principles of standardization of the performance of these activities. Within the framework of this thesis, a search of the literature and other available sources related to the topic, which is by its nature highly narrow and relatively new, was carried out. The thesis describes in more detail the scope of activities of technical supervision during the implementation of construction, an overview of the most important legal regulations and the method of contracting used. The control and supervision activities in transport construction, which has its own specifics compared to other fields, including the regulations and procedures used, are described in more detail. The thesis includes a case study from the field of transport construction, in which the author of this thesis performs this position. In it, a real-life example of a construction supervised by the author is used to illustrate the discrepancy between the legal requirements for the performance of the activities of the technical supervision of the builder and the resulting practice. Finally, the findings on the availability and clarity of the basis for the performance of technical supervision of the builder are summarised and evaluated, and the incomprehensibility and incompleteness of its position in the legislation is pointed out. The applicability of some regulations in practice is also analysed. As a result, a set of recommendations is proposed which can contribute to better construction management.

KEYS WORDS

Technical supervision of the builder, standardization of activities, construction supervision, builder, investor, client, standards in construction, construction project, construction phase, quality, contractual conditions, construction law, history of construction regulations and legislation, current legislation in construction, FIDIC.

Poděkování vedoucí práce

Touto cestou velice děkuji vedoucí diplomové práce **Ing. Janě Tiché Blahutové** za spolupráci, cenné rady a odbornou pomoc, které mi laskavě poskytla při přípravě a vytváření této práce.

Zadání diplomové práce

Student:

Bc. Radka Kiszová

Studijní program:

N0732A260015 Stavební inženýrství - Městské inženýrství

Téma:

Standardizace výkonu technického dozoru během realizace staveb
Standardization of technical supervision during construction

Jazyk vypracování:

čeština

Zásady pro vypracování:

1. Rešerše odborné literatury, studií a pramenů, metodika práce a zdroje dat.
2. Vývoj problematiky ve světě a ČR. Využití odborné literatury, zdrojů a pramenů.
3. Analýza a hodnocení výkonu TDI, zhodnocení existujících postupů – pozitiva, rizika.
4. Syntéza zjištěných skutečností a poznatků, doporučení, vyhodnocení, závěry, zobecnění.

Cíl: Analyzovat současné podmínky a aktuální praxi výkonu TDI a navrhnout doporučení, která by přispěla ke kvalitnímu řízení výstavby.

Rozsah příloh: dle potřeby

Použité metody: Rešerše odborných zdrojů a literatury, sběr a třídění dat, historická, statistická a komparativní analýza, interpretace informací a dat, abstrakce, syntéza, případová studie, řízené rozhovory.

Rozsah grafických prací: Podle pokynů vedoucího práce

Seznam doporučené odborné literatury:

- [1] Zákon č. 283/2021 Sb. zákon stavební zákon
- [2] Zákon č. 183/2006 Sb. zákon o územním plánování a stavebním řádu
- [3] Zákon č. 360/1992 Sb. zákon České národní rady o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě
- [4] NV 592/2006 Sb., o podmínkách akreditace a provádění zkoušek z odborné způsobilosti
- [5] Zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník
- [6] Smluvní vzory FIDIC
- [7] TOMÁNKOVÁ, Jaroslava a Dana ČÁPOVÁ. Management staveb. Praha

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Jana Tichá Blahutová**

Datum zadání: 28.02.2022

Datum odevzdání: 30.11.2022

Garant studijního programu: doc. Ing. et Ing. František Kuda, CSc.

V IS EDISON zadáno: 28.02.2022 09:46:38

OBSAH

1	ÚVOD DO PROBLEMATIKY	10
1.1	CÍL PRÁCE	10
1.2	REŠERŠE A PRÁCE SE ZDROJI	11
2	HISTORIE VÝVOJE STAVEBNÍCH STANDARDŮ	13
2.1	VÝVOJ VE SVĚTĚ	13
2.2	VÝVOJ V ČESKÝCH ZEMÍCH	14
2.2.1	<i>Nejstarší písemné prameny</i>	15
2.2.2	<i>Období habsburské monarchie</i>	16
2.2.3	<i>Dvacáté století</i>	17
2.2.4	<i>Nový stavební zákon</i>	18
3	SOUČASNÉ PRINCIPY A RÁMEC FUNGOVÁNÍ TDS.....	19
3.1	VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	19
3.1.1	<i>Stavba / Dílo</i>	19
3.1.2	<i>Stavebník / Investor / Objednatel / Zadavatel</i>	20
3.1.3	<i>Dodavatel stavby / Stavební podnikatel / Zhotovitel</i>	20
3.1.4	<i>Stavební dozor / Technický dozor stavebníka</i>	21
3.1.5	<i>Stavbyvedoucí</i>	21
3.2	FÁZE VÝSTAVBY	22
3.2.1	<i>Předinvestiční fáze</i>	22
3.2.1	<i>Investiční fáze</i>	22
3.2.1	<i>Fáze užívání</i>	24
3.2.2	<i>Shrnutí</i>	24
3.3	ÚČASTNÍCI VÝSTAVBY A JEJICH ODPOVĚDNOST	25
3.3.1	<i>Stavebník</i>	25
3.3.1	<i>Projektant</i>	27
3.3.1	<i>Zhotovitel</i>	28
3.4	DRUHÝ DOZOROVÉ ČINNOSTI VE VÝSTAVBĚ	28
3.4.1	<i>Státní dozor</i>	29
3.4.2	<i>Správní dozor</i>	30
3.4.3	<i>Autorský dozor</i>	30
3.4.1	<i>Stavební dozor</i>	31
3.4.2	<i>Technický dozor stavebníka</i>	31
3.4.3	<i>Autorizovaný inspektor</i>	32
3.4.4	<i>Koordinátor BOZP</i>	32
3.5	VÝKON TECHNICKÉHO DOZORU STAVEBNÍKA	33
3.5.1	<i>Výchozí podmínky a právní vztahy</i>	34

3.5.2	<i>Obsah výkonu TDS a předpokládané znalosti</i>	35
3.6	SMLUVNÍ VZTAHY	37
4	PROCES STANDARDIZACE TDS	39
4.1	STANDARDIZACE V RESORTU DOPRAVY	39
4.2	SMLUVNÍ PODMÍNKY FIDIC	43
4.3	SMĚŘOVÁNÍ K DIGITALIZACI	48
5	PŘÍPADOVÁ STUDIE – STANDARDIZOVANÝ VÝKON TDS V PRAXI	51
5.1	ČINNOST PŘED ZAHÁJENÍM PRACÍ NA STAVENIŠTI.....	51
5.1.1	<i>Zahájení výkonu TDS</i>	51
5.1.2	<i>Obsah smlouvy</i>	52
5.1.3	<i>Pověření objednatelem</i>	55
5.1.4	<i>Předání staveniště a bankovních záruk</i>	55
5.1.5	<i>Kontrola realizační dokumentace stavby</i>	55
5.1.6	<i>Kontrola Technologických předpisů a Kontrolně zkušebního plánu</i>	55
5.1.7	<i>Kontrola kvality materiálů a výrobků</i>	55
5.2	VÝKON ČINNOSTI V PRŮBĚHU STAVBY	56
5.2.1	<i>Organizace Kontrolních dnů</i>	57
5.2.2	<i>Kontrola kvality materiálů a výrobků</i>	57
5.2.3	<i>Kontrola prováděných prací</i>	59
5.2.4	<i>Kontrola stavebního deníku a provádění zápisů</i>	62
5.2.5	<i>Evidence zkoušek a vad</i>	64
5.2.6	<i>Kontrola fakturace</i>	65
5.2.1	<i>Kontrola závěrečných zpráv Zhotovitele</i>	66
5.2.2	<i>Přejímací řízení</i>	66
5.2.3	<i>Dokončování stavby</i>	67
5.2.4	<i>Ukázka průběhu zjištěných vad a možnosti TDS k jejich řešení</i>	67
6	DOPORUČENÍ KE ZLEPŠENÍ FUNKOVÁNÍ TDS	71
7	ZÁVĚR	75
8	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	77
9	SEZNAM OBRÁZKŮ	80
10	SEZNAM PŘÍLOH	82

1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY

Stavebnictví je klíčovým oborem českého průmyslu. Jedná se o specifický obor, který se od jiných průmyslových odvětví výrazně odlišuje. Na rozdíl od stanovených postupů výrobních procesů v továrnách má realizace stavby vždy unikátní průběh a proces. Výstavba ve stavebnictví zahrnuje velké množství typů staveb, od rezidenční výstavby a staveb občanské vybavenosti, přes inženýrské sítě, velké infrastrukturní projekty jako jsou dálnice, mosty a tunely, po stavby pro jiná průmyslová odvětví jako jsou elektrárny nebo těžební stanice. Tato různorodost znamená i odlišnosti v technologických procesech, okruhu účastníků, požadavcích na výsledek a dalších aspektech. Navíc stavby zpravidla probíhají v otevřených prostorech, tudíž jsou ovlivněny proměnlivými klimatickými podmínkami, specifiky konkrétního území, závislostí na okolní dopravní a technické infrastruktuře, zásadami pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi, délkou výstavby, podmínkami dotčených orgánů, ekonomickou situací, možnostmi dodávek a způsoby financování. Mění se pozice účastníků, jejich odpovědnost a vzájemné závazkové vztahy. Úspěšnost výstavbového projektu do značné míry ovlivňuje také lidský faktor.

Všechny tyto aspekty a mnohé další naznačují složitost celého „organismu“ a vyžadují specializované profese pro různé úkony při naplňování zákonných i technických požadavků. Z výše uvedeného také plyne, že v této práci není možné obsáhnout všechny formy výstavby a vztahy účastníků a postihnout všechny předpisy, které se výkonu technického dozoru stavebníka (dále TDS) dotýkají, proto budou zvoleny jen ty stěžejní, v prostředí velkých staveb, prováděných dodavatelsky, u kterých se pozice TDS uplatňuje. V případové studii se zaměřím na stavby v resortu dopravy, konkrétně komunikací, u kterých již funguje zavedený systém standardizace vykonávaných činností.

1.1 Cíl práce

Cílem teoretické části práce bude shrnutí výsledků hledání informací z odborné literatury, studií a dalších pramenů, které se dotýkají výkonu technického dozoru stavebníka. Součástí bude exkurze do historických počátků souvisejících předpisů ve světě i v ČR a aktuální právní rámec určující jeho roli v procesu výstavby. Následovat bude souhrn nejdůležitějších informací k výkonu TDS a nástin činností, odpovědností, kompetencí, legislativních

požadavků a vztahů s ostatními účastníky v kontextu celého procesu výstavbového projektu. Praktická část práce se zaměří na standardizaci v resortu dopravy a prostřednictvím případové studie bude poukázáno na rozpor mezi teorií a praxí výkonu TDS. Posledním cílem této práce bude vyhodnocení získaných poznatků a návrhy doporučení ke změnám, které by vedly ke srozumitelnějšímu a efektivnějšímu výkonu TDS.

1.2 Rešerše a práce se zdroji

Pro vyhledání historických stop byla jako hlavní zdroj zvolena databáze Moravské zemské knihovny v Brně se zaměřením na vyhledání klíčových slov „stavební právo“, „historie stavebního práva“ a „historie stavebních předpisů“.

Aktuální postavení TDS v procesu stavebního výstavbového projektu se opírá především o platnou legislativu, zejména zákon č. 183/2006 Sb., „Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)“, Zákon č. 283/2021 Sb., „Zákon stavební zákon“, Zákon č. 134/2016 Sb., „Zákon o zadávání veřejných zakázek“, Zákon č. 360/1992 Sb., „Zákon České národní rady o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (autorizační zákon)“ a Zákon č. 89/2012 Sb., „Zákon občanský zákoník“. Z těchto zákonů jsem získala základní vymezení pojmů a u klíčových subjektů jsem srovnala rozdílnost jejich označení podle významu postavení v hlavních procesech výstavbového projektu.

Výborný a svého druhu zřejmě jediný ucelený přehled, který shrnuje výchozí požadavky na výkon TDS s ohledem na různé druhy staveb a obsahuje ustanovení k plnění jeho funkce s odkazy na konkrétní paragrafy základních zákonů, napsala Ing. Ludmila Zahradnická a je zveřejněn na stránkách ČKAIT v sekci PROFESIS. Z tohoto dokumentu jsem čerpala základní rámec legislativních požadavků a předpokladů souvisejících s tématem diplomové práce.

Základní povědomí o určité standardizaci výkonu TDS v oblasti resortu dopravy prostřednictvím zavedených standardizovaných obchodních podmínek, souvisejících metodických pokynů a technické specifikace čerpám ze své praxe a z obsahu Systému jakosti na pozemních komunikacích, kterému je věnována celá webová stránka www.pjpk.cz. Pomocí kurzů „Seminář osob vykonávajících činnost stavebního dozoru na

stavbách pozemních komunikací“, „Konference Dozorování 2022“, „Vady a poruchy na stavbách ŘSD ČR“, „Jarní škola FIDIC“, „Technický dozor stavebníka a jeho výkon ve veřejné správě a rekonstrukce“ a „Elektronický stavební deník ŘSD ČR“, které jsem absolvovala v průběhu posledních šesti měsíců, jsem si utřídila význam pozice TDS a jeho roli, což mě společně s výkonem praxe v této oblasti vedlo ke zvolené struktuře diplomové práce a k použití zavedených předpisů v resortu dopravy. K ukázce činností v průběhu stavby využiji podklady ze staveb, kterých jsem se účastnila. Jelikož jsem vázána smlouvou o mlčenlivosti, budou použité ukázky v případové studii z několika různých staveb, aby nedošlo k identifikaci konkrétní stavby a jejich nedostatků.

Za ústřední postavu v oblasti smluvních standardů v České republice a jejich zavádění do praxe považuji Dr. Lukáše Klee, LL.M., Ph.D., MBA, který je mimo spousty právně stavebních činností překladatelem vzorů FIDIC do českého jazyka a jejich školitelem. Pro účely profesního vzdělávání a také pro účely této diplomové práce jsem absolvovala jím vedené čtyřdenní školení o smluvních vzorech FIDIC.

2 HISTORIE VÝVOJE STAVEBNÍCH STANDARDŮ

Historie nás učí, jak se vyvarovat opakování chyb, proto v průběhu celé své zaznamenané existence od starověku až po současnost lidé používají nejen ve stavebnictví prověřené a zavedené postupy, které inovují tak, aby odpovídaly potřebám dané doby. Proto ačkoliv je role technického dozoru ve stavebnictví relativně novým pojmem, vycházejícím z moderní legislativy a procesů při výstavbě, lze závazné zásady týkající se dodržování kvality výstavby a výrobků a postihů z jejich nedodržení vystopovat v téměř každém období dějin lidstva.

2.1 Vývoj ve světě

Střípky dochovaných informací o požadavcích na kvalitu stavebních prací a výrobků lze najít už ve starověku. Nejstarším dochovaným písemným zákonem, který se mj. zabývá kvalitou stavby, je Chammurapiho zákoník, vytesaný na černou dioritovou stělu.

Chammurapi byl šestým babylonským králem a vládl v letech 1792 př. n. l. až 1750 př. n. l. Zákoník byl umístěn na veřejně přístupném místě a obsahuje 282 ustanovení, která jsou zapsána na dvanácti kamenných deskách. V článku 228 je stanovena povinnost zaplatit za dokončenou stavbu, což můžeme brát jako první náznak smluvních podmínek. Článek číslo 229 říká, že pokud stavitel nepostaví dům správně a dům spadne a zabije jeho majitele, bude stavitel usmrcen. Ustanovení č. 230 říká, že jestliže špatně postavený dům spadne a zabije syna majitele, bude syn tohoto stavitele odsouzen k smrti. Ustanovení 232 upravuje škodu, způsobenou nesprávným postavením domu a jeho následným spadnutím a to tak, že stavitel nahradí vše, co bylo zničeno a znovu postaví dům z vlastních prostředků. Chammurapiho soudní systém zahrnoval prvotní zavedení práva odplaty v duchu "oko za oko, zub za zub". Významné je, že Chammurapiho zákoník zavádí koncept občanskoprávní náhrady škody, podle něhož je třeba zaplatit náhradu za vadnou práci – koncept, který přetrval dodnes.¹

¹ KLÍMA, Josef. *Nejstarší zákony lidstva: Chammurapi a jeho předchůdci*. Praha: Academia, 1979.

Další historickou zmínku o požadavcích na kvalitu výrobků lze najít u Féniciánů, kteří se kolem roku 1700 př. n. l. usídlili v oblasti dnešní Sýrie. Výrobky umělců dodávané do královského paláce podle požadavků přejímali královští kontroloři. Nedodržení požadavků (dnes nazývané jako neshoda se specifikací) se trestalo useknutím ruky.²

Je zřejmé, že ve starověku byly postihy za špatnou jakost velmi tvrdé. Ve středověku se sankce zmírňovaly, ale trest useknutí ruky za nekvalitní výrobek dodávaný do královského paláce přetrval například ve Francii až téměř do začátku novověku.³

2.2 Vývoj v českých zemích

Do 13. století neexistovala na území Čech, Moravy a Slezska žádná institucionální města. Vyskytovala se zde větší opevněná sídliště městského typu, která podléhala pravomoci hradeckých úředníků. Jejich obyvatelé měli stejné právní postavení jako venkovské obyvatelstvo.

S německou kolonizací, která v českých zemích probíhala ve 13. a 14. století, byla většinou na původních slovanských sídlištích zakládána nová města, jehož obyvatelé byli vyjmuti z tehdejších pravomocí hradeckých, župních nebo zemských úřadů a podléhali svému vlastnímu právu, svým soudům a svým orgánům, které řídily chod města.⁴

Právě příchod nového obyvatelstva a vznik nových měst se staly hybnou silou k tvorbě prvních hrubých rysů stavebního práva v českých zemích. Důležitými faktory, které měly vliv na vznik zpravidla nepsaných stavebních pravidel, byly zkušenosti se zaměřováním domovních parcel, otázky vyplývající z těsného sousedství městských domů, rostoucí nedostatek volného místa, potřeba ochrany před požáry, které měly v uzavřeném prostoru měst ničivé následky a dále stavba vodovodů a později povrchové kanalizace. S postupem času, nárůstem obyvatelstva a jejich potřeb se tyto pravidla stávaly více a více složitějšími.

² JANEČEK, Zdeněk. *Jakost – potřeba moderního člověka: výstup z projektu podpory jakosti č. 5/16/2004*. Praha: Národní informační středisko pro podporu jakosti, 2004. Průvodce řízením jakosti. ISBN 80-02-01687-4.

³ Tamtéž

⁴ SPÁČIL, Vladimír a Libuše SPÁČILOVÁ. *České překlady Míšeňské právní knihy*. Olomouc: Memoria, 2018. ISBN 978-80-85807-76-9. Str. 10.

Způsob, jakým bylo středověké město zřízeno a vedeno, se odrážel v jeho konkrétních právních zásadách, městské správě a stavebním řádu.

V závislosti na původu nového obyvatelstva existují dva právní systémy, kterými se vzniklá města řídila – právo magdeburské, aplikované v oblasti severní Moravy, Čech, Horní a Dolní Lužice a Slezska, a dále právo jihoněmecké (nebo taky švábské), které se uchytilo na zbývajícím území jihu Čech a Moravy. Výběr konkrétního právního systému ovlivňovala také osoba lokátora, tedy člověka, který byl zodpovědný za založení města a ovlivňoval v podstatě všechno, co souviselo se vznikem a správou nově založeného města.⁵

2.2.1 Nejstarší písemné prameny

Stavebně právní zvyklosti u nás byly písemně formulovány v počátcích zakládání měst, stavební kompetence patřily rychtáři a konšelům. Nejstarší ustanovení stavebního práva se dotýkala požární ochrany – již brněnská zakládací práva z roku 1243 jednoznačně zakazují kvůli riziku vznícení umístění sušárny sladu na území města.

K nejstaršímu písemně dochovanému stavebnímu regulativu v českých zemích patří **Jihlavský městský stavební řád z roku 1270**, podepsaný Přemyslem Otakarem II. V něm uděluje panovník jihlavským měšťanům právo na výstavbu nových domů, stejně jako na zničení domů nevyhovujících. Dále pak stanoví, že nová výstavba musí podléhat souhlasu těchto měšťanů.⁶

Významným dílem, které ovlivnilo další právní vývoj tohoto odvětví, a první celistvou sbírkou dosud písemně nekodifikovaných zvyků, byla **právní kniha písaře Jana**, která byla sepsána okolo roku 1353 v Brně. Kniha jednak dokladuje tehdejší úpravu poměrů stavebního práva, ale zachycuje rovněž starší výroky z usnesení a nálezů městských úředníků a soudů. Příkladem je zásada práva Otakarova z roku 1272, která se věnuje náhradě škod: „*Ten, kdo*

⁵ SPÁČIL, Vladimír a Libuše SPÁČILOVÁ. *České překlady Míšeňské právní knihy*. Olomouc: Memoria, 2018. ISBN 978-80-85807-76-9. Str. 11.

⁶ OTAKAR, Přemysl, PECHÁČEK, K. a Vladimír NIKIFOROV, ed. *Jihlavský městský stavební řád z roku 1270*; [vyd.] K. Pecháček, Vladimír Nikiforov. Jihlava: Okresní archiv, 1977.

stavi stavení ve městě, jež by bylo městu ke škodě, bude pohnán před soud a stavba zakázána. Kdyby ji nestrhl a někdo tím utrpěl škodu, propadá za trest hrdlem i statkem.“⁷

Zásady, obsažené v právní knize písaře Jana, byla z velké většiny převzaty a zahrnuty do tzv. **Koldínova zákoníku**. Práva městská království českého, sepsané roku 1579 Pavlem Kristiánem z Koldína, kancléřem Starého Města pražského, byla potvrzena panovníkem Rudolfem II. a stala se jednotnou právní úpravou pro další královská města. Jedná se o komplexní kodifikaci, sepsanou v českém jazyce, obsahující mj. povolovací princip, nutnost odstranění nepovolených staveb, dodržení časového plánu řemeslníkem, možnosti náhrady vzniklé škody, a dokladující rostoucí zájem o estetiku měst a rozvoj urbanismu. V téměř nezměněné podobě byl zákoník používán až do roku 1815.

2.2.2 *Období habsburské monarchie*

V době osvícenského absolutismu, tedy za vlády Marie Terezie a jejího syna Josefa II., se důležitou součástí stavebních předpisů staly **požární řády**, které obsahovaly nároky požadavky na stavebníka ve všech etapách výstavby – před jejím zahájením, v průběhu, před uvedením do provozu a náležitosti související s jejím dokončením. Byla reformována veřejná správa, vznikaly první magistráty, složené z placených úředníků, dohlížejících na otázky práva a stavby. **První samostatný stavební řád** po více než 230 letech byl vydán v roce 1815 v Praze. Přestože v první polovině 19. století docházelo ke sjednocení stavebně právních regulativů v rámci celé monarchie, až do období první republiky fungovalo pět stavebních řádů pro jednotlivé samosprávné celky Čech, Moravy a Slezska.

V průběhu nadvlády Habsburků došlo k přechodu od středověké společnosti do moderního konstitučního státu. Tyto změny se promítly do změn ve fungování státního aparátu a samosprávy. Podstatnou inovací prošel také právní řád. Stavební předpisy z konce 19. století obsahují základní stavebně právní instituty a jsou považovány za první předpisy moderního stavebního práva. Obsahují zásady pro povolování staveb, ohlašování stavebních úprav a změn, pravidla pro dozor a kolaudaci dokončených staveb, pravomoci a působnost stavebních úřadů a způsob postihů za přestupky. Vznikaly první městské stavební úřady, docházelo k velkým stavbám typu vodovodní a kanalizační sítě v Praze, chodníků, veřejného

⁷ POŠVÁŘ, Jaroslav. *K dějinám městského stavebního práva v Čechách a na Moravě do počátku 19. století*. Praha: s.n., 1956. Str. 178.

osvětlení, veřejných toalet. Obdobný stavební řád byl v Brně přijat až v roce 1828, ale na rozdíl od pražského stavebního řádu obsahoval konkrétní trestně právní postihy kvůli snadnější vymahatelnosti.⁸

V druhé polovině 19. století byla založena **Inženýrská komora pro Království české**, první oborový spolek lidí s technickým vzděláním a zkušenostmi s vedením staveb u nás. Byly vydány tři nové stavební řády, ale ty svou kvalitou nedostačovaly požadavkům a byly na konci 19. století nahrazeny novými, které s obměnami platily až do první poloviny 20. století. Ty již adekvátně odrážely rychlý vývoj ve společnosti.

Stavební právo veřejné bylo v této době definováno jako soubor právních norem, které upravují provádění staveb se zřetelem na veřejné zájmy, které jsou stavební činností dotčeny. Nejčastěji se jednalo o normy zakazující, které ve veřejném zájmu omezovaly vlastníka pozemku v jeho právu zastavět pozemek.⁹

2.2.3 Dvacáté století

Ještě za období první republiky se vycházelo ze stavebních řádů z konce 19. století, které platily zvláště pro Čechy, Moravu a Slezsko. Navzdory této roztržitosti byly výše uvedené stavební předpisy sepsány na velmi vysoké úrovni. Jednak kvůli tomu a také kvůli dvěma světovým válkám byl u nás první československý stavební zákon schválen až v roce 1949.

Ve dvacátých letech 20. století byly založeny první společnosti, které se zabývaly normami pro stavební práce. Jednalo se o **Elektrotechnický svaz československý** (ESČ, vznik 1920) a **Československou společnost normalizační** (ČSN, vznik 1922). Vydávaly nezávazné technické normy, které shrnovaly aktuální technické informace o nejlepších dostupných stavebních technikách a materiálech.

Dvacáté století přineslo velký technologický pokrok. V souvislosti s ním bylo zapotřebí nastavit odpovídající systém organizace, rozhodování, řízení procesů a zdrojů, kontroly zodpovědnosti. V průběhu 20. století se proto objevují dva podstatné aspekty

⁸ EBEL, Martin. *Dějiny českého stavebního práva*. 1. vyd. Praha: ABF – Arch, 2007. ISBN 978-80-86905-21-1.

⁹ HÁCHA, Emil. *Slovník veřejného práva československého*. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-8-1. Str. 674.

ovlivňující vývoj jak stavebního práva, tak i samotného procesu výstavby včetně nutnosti vzniku nové samostatné role dozoru, a to **management kvality a smluvní podmínky**. Ve stavebnictví došlo ve 20. století k výraznému nárůstu objemu výstavby, který byl doprovázen novými materiály, technologiemi a konstrukcemi. Bylo proto zapotřebí definovat normy kvality (nebo také jakosti), a kontrolní mechanismy jejich dodržování. Nově se tak objevily smlouvy, které definovaly role a povinnosti všech zúčastněných stran v celém procesu výstavby. **Institut Technického dozoru investora se poprvé objevil ve vyhlášce č. 104/1973.**

Prvním uceleným stavebním zákonem byl **zákon 280/1949 Sb.**, o územním plánování a výstavbě obcí, odrážel tehdejší dobu znárodnování velkých podniků a plánovaného hospodářství. Přesto však již v části „Provádění výstavby obcí“ ve zvláštním oddíle stanovuje způsob a rozsah dozoru, kdy dozorčími orgány byly stavební úřady. V roce 1958 byl nahrazen dvěma předpisy, které se však neukázaly jako příliš praktické, protože oddělovaly stavební předpisy od územního plánování. To napravil historicky nejrozsáhlejší stavební předpis, kterým byl **zákon 50/1976 Sb.**, tzv. „Padesátka“. Tento zákon byl velmi komplexní a nově se mj. zabýval problematikou, týkající se ověřování odborných způsobilostí osob činných ve výstavbě. Byl mnohokrát novelizován a platil i po změně režimu až do roku 2006, kdy byl přijat nový **stavební zákon 183/2006 Sb.** Záměrem tohoto zákona bylo zjednodušení a urychlení procesů souvisejících s povolováním staveb.

2.2.4 Nový stavební zákon

V roce 2021 byl schválen **stavební zákon 283/2021 Sb. s účinností od 1. července 2023**. Nová vláda, která vzešla z loňských podzimních voleb, však vyslovila záměr tento nový zákon zrevidovat dříve, než nabude účinnosti a předložila návrh na odklad některých částí zákona. Byla schválena první novela, která mj. zrušila záměr vytvořit jednotný stavební úřad. Kromě již zmíněné první novely je v procesu je další, tzv. věcná novela, která má zrušit původně plánované integrované řízení o povolování staveb. I nadále tak bude potřeba získat stanovisko k posouzení stavebních záměrů od jednotlivých dotčených úřadů. Směřuje se k digitalizaci celého procesu, ten však nabírá velké zpoždění (Portál stavebníka měl být spuštěn v roce 2023, nyní se již mluví o roce 2024). Zavádí nový systém lhůt pro vydání povolení, nedefinuje však postihy za jejich nedodržení.

3 SOUČASNÉ PRINCIPY A RÁMEC FUNGOVÁNÍ TDS

V této kapitole považuji za důležité vymezit základní pojmy spojené s výkonem technického dozoru staveb s důrazem na rozdílnost jejich označení v různých legislativních předpisech a standardizovaných obchodních podmínkách (FIDIC). Pro lepší zasazení konceptu výkonu technického dozoru stavebníka nastíním fáze výstavbového projektu a role jejich účastníků. Následně provedu stručné shrnutí hlavních povinností přímých účastníků výstavby podle aktuálně platné legislativy a jejich vzájemných vztahů. Pro nastínění komplexnosti dozorové činnosti při výstavbě uvedu různé druhy dozorů, jejich zřízení a účel.

3.1 Vymezení základních pojmů

3.1.1 Stavba / Dílo

Stavební zákon (zákon č. 183/2006 Sb., zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), dále pod zkratkou SZ) chápe stavbu jako pojem dynamický, zahrnující stavební i montážní technologii, tedy to, co můžeme shrnout do pojmu stavební činnost¹⁰ v následujícím znění: „*Stavbou se rozumí veškerá stavební díla, která vznikají stavební nebo montážní technologií, bez zřetele na jejich stavebně technické provedení, použité stavební výrobky, materiály a konstrukce, na účel využití a dobu trvání. Dočasná stavba je stavba, u které stavební úřad předem omezí dobu jejího trvání. Za stavbu se považuje také výrobek plnící funkci stavby. Stavba, která slouží reklamním účelům, je stavba pro reklamu.*“¹¹ Oproti tomu občanský zákoník (Zákon č. 89/2012 Sb. dále jako OZ) definici stavby neobsahuje. Dá se vyčíst z § 2587 OZ, že stavba je předmětem a výsledkem díla¹². OZ tedy chápe stavbu jako pojem statický. Podobně jako SZ vykládá zákon o zadávání veřejných zakázek (zákon č. 134/2016 Sb.) v § 14 odst. 4) stavbu jako „*výsledek stavebních nebo montážních prací*“.¹³

¹⁰ VNENK, Petr. *Základy stavebního práva: studijní text pro posluchače předmětu Stavební právo a další zájemce*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2020. ISBN 978-80-7560-281-7. Str. 42.

¹¹ Zákon č. 183/2006 Sb.: Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů*. Praha, 2006. § 2, odst. 3, znění od 1. 1. 2021.

¹² KLEE, Lukáš a Jaroslav VODIČKA. *Výkon stavebního dozoru na stavbách pozemních komunikací: Metodický pokyn*. Praha: Ministerstvo dopravy České republiky, Odbor pozemních komunikací, 2019.

¹³ Zákon č. 134/2016 Sb.: Zákon o zadávání veřejných zakázek. In: *Sbírka zákonů*. Praha, 2016. § 14, odst. 4, znění od 01.09.2022.

Ve standardizovaných obchodních podmínkách (FIDIC) je stavba považována za „**dílo**“.

3.1.2 *Stavebník / Investor / Objednatel / Zadavatel*

Podle stavebního zákona (§ 2, odst. 2, písm. c) lze definici **stavebníka** rozdělit do čtyř částí: „[1.] osoba, která pro sebe žádá vydání stavebního povolení nebo ohlašuje provedení stavby, terénní úpravy nebo zařízení, [2.] jakož i její právní nástupce, a dále [3.] osoba, která stavbu, terénní úpravu nebo zařízení provádí, pokud nejde o stavebního podnikatele realizujícího stavbu v rámci své podnikatelské činnosti; [4.] stavebníkem se rozumí též **investor a objednatel** stavby.“¹⁴

Ve smyslu zákona o zadávání veřejných zakázek a zákona o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (zákon č. 309/2006 Sb.), ve znění zákona č. 250/2021 Sb., o bezpečnosti práce je objednatel během zadávacího řízení **zadavatelem**.

Obchodní podmínky (FIDIC) používají označení „**Objednatel**“.

3.1.3 *Dodavatel stavby / Stavební podnikatel / Zhotovitel*

Dodavatel je obecný pojem pro právnickou nebo fyzickou osobu, která dodává výrobky, provádí práce nebo poskytuje služby.¹⁵

Stavební zákon definuje označení **Stavební podnikatel** (§ 2 odst. 2 písm. b) jako osobu oprávněnou k provádění stavebních nebo montážních prací jako předmětu své činnosti podle zvláštních právních předpisů (Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání).¹⁶ Ve smyslu Zákona o zadávání veřejných zakázek je **Dodavatelem**. Občanský zákoník označuje dodavatele stavebního díla jako **Zhotovitele**.

Standardizované obchodní podmínky používají pojem **Zhotovitel**.

¹⁴ Rozsudek NSS ze dne 27. 1. 2016, čj. 6 As 196/2015-33.

¹⁵ TOMÁNKOVÁ, Jaroslava a Dana ČÁPOVÁ. *Management staveb*. Praha: FinEco, 2013. ISBN 978-80-86590-12-7.

¹⁶ Zákon č. 183/2006 Sb.: Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů*. Praha, 2006. § 2, odst. 2, písm. b, znění od 01.01.2021.

3.1.4 Stavební dozor / Technický dozor stavebníka

Stavebním dozorem se podle stavebního zákona rozumí fyzická osoba, kterou je stavebník povinen zajistit (podle § 160, odst. 4) pro stavby, které může provádět svépomocí. Tato osoba musí mít podle § 2, odst. 2 písm. d) „*vysokoškolské vzdělání stavebního nebo architektonického směru nebo střední vzdělání stavebního směru s maturitní zkouškou a alespoň 3 roky praxe při provádění staveb.*“¹⁷ Výjimka je možná v případě, že provádí dozor rodinného domu, v takovém případě musí mít autorizaci. Rozsah staveb, které se staví svépomocí, je uveden v § 103 a 104 SZ.

Technický dozor stavebníka (dále TDS) stavební zákon používá v § 152 odst. 4) ve smyslu povinnosti jeho zajištění stavebníkem u stavby „*financované z veřejného rozpočtu, kterou provádí stavební podnikatel jako zhotovitel*“. Zároveň je zde uveden požadavek, aby měl oprávnění podle zákona č. 260/1992 Sb. (autorizační zákon).¹⁸

Resort dopravy, ve kterém jsou již zavedeny smluvní standardy (FIDIC) a vytvořeny metodiky, používá také pojem **Asistent Správce Stavby**. Pojmem TDS rozumí soubor Asistentů Správce Stavby. Ač se jedná o stavby z veřejného rozpočtu, komplex předpisů v tomto resortu chápe uvedené pojmy následovně: „*stavební dozor = dozor = TDI = Asistent Správce Stavby.*“

3.1.5 Stavbyvedoucí

Definice pojmu stavbyvedoucí není uvedena mezi ostatními ustanoveními upravující základní pojmy (§ 2 a § 3), ale je možné ji vyčíst z § 134, odst. 2) a to jako „*osobu, která zabezpečuje odborné vedení provádění stavby a má pro tuto činnost oprávnění podle zvláštního právního předpisu*“¹⁹, kterým je myšlen autorizační zákon.

¹⁷ Zákon č. 183/2006 Sb.: Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů*. Praha, 2006. § 2, odst. 2, písm. d, znění od 01.01.2021.

¹⁸ Tamtéž, § 152, odst. 4, znění od 01.01.2021.

¹⁹ Tamtéž, § 134, odst. 2, znění od 01.01.2021.

3.2 Fáze výstavby

Výstavbový projekt je komplexní úloha, charakterizovaná jedinečností podmínek (například umístění stavby, čas výstavby, náklady, požadovaná jakost, specifická organizace). Zahrnuje celý komplex činností, které mohou myšlenku na investici přeměnit v provozuschopnou stavbu. Životní cyklus výstavbového projektu obnáší mnoho procesů, které je možné rozčlenit do samostatných fází. Je to jakási charakteristika strukturování projektu v čase. Toto rozčlenění má dané okrajové podmínky fází, ale procesy v jednotlivých fázích se ovlivňují, některé se vzájemně podmiňují a některé se překrývají. V jednotlivých fázích je v souvislosti s rozdílnými úkoly a cíli trochu jiné složení účastníků a jejich významnost.

3.2.1 Předinvestiční fáze

Předinvestiční fáze začíná prvními myšlenkami na investici. Tou může být vlastní iniciativa tržního subjektu, vlády nebo nařízení třetí strany (státu nebo obce). Následuje definování cílů, sběr a analýza podkladů, odhad pořizovacích nákladů a hledání možností financování, posouzení výhodnosti a stanovení strategie postupu. V této fázi se investor rozhodne, zda bude projekt realizovat či nikoliv. Dokumentace se zpracovává na úrovni studií, zejména studie proveditelnosti. Tato fáze končí zahájením realizace stavby. Z hlediska veřejnoprávních aktů končí tato fáze vydáním územního rozhodnutí o umístění stavby.²⁰ V této fázi potřebuje investor najít vhodného, kvalifikovaného projektanta, případně subjekt provádějící tzv. inženýring, který může na základě smlouvy provést pro stavebníka veškeré návrhy, analýzy a studie.

3.2.1 Investiční fáze

Následuje fáze investiční, kterou je možné rozdělit na investiční přípravu, realizační přípravu a vlastní realizaci.

Etapa investiční přípravy zpřesňuje otázky vybrané varianty z předchozí fáze, jako rozpočtové náklady, způsob financování stavby, dořešení organizace výstavby a časové plánování. Smyslem této etapy je kromě uvedených upřesnění vypracování projektové

²⁰ TOMÁNKOVÁ, Jaroslava a Dana ČÁPOVÁ. *Management staveb*. Praha: FinEco, 2013. ISBN 978-80-86590-12-7.

dokumentace pro územní řízení, dokumentace pro stavební povolení, projednání s dotčenými orgány a úřady státní správy a získání stavebního povolení²¹. Připraví se zadávací dokumentace a definují se požadavky na dodavatele. Proběhne výběrové řízení dodavatele nebo více dodavatelů (v závislosti na typu dodavatelského systému) a podle typu stavby následuje zajištění dalších nutných osob, jako je stavební nebo technický dozor nebo koordinátor BOZP, který zpracovává plán BOZP již před získáním stavebního povolení. Tato fáze končí zadáním dodavatelům. V této fázi je opět stěžejní osobou projektant a ideálně i projektový manažer (nebo subjekt poskytující tzv. inženýring), který koordinuje výběr dodavatele (v případě veřejných zakázek v souladu se zákonem) a koncipuje smlouvy.

Etapa realizační přípravy zahrnuje činnosti, kterých se ujímá zejména vybraný dodavatel. Ve spolupráci s investorem a autorským dozorem při zohlednění výchozích požadavků a možných technologických postupů vypracuje realizační dokumentaci stavby. Zpracovává podrobný harmonogram stavebních činností a finančního plnění, kontrolně zkušební plány (KZP), zajišťuje dodávky materiálů a podzhotovitelů, připravuje zařízení staveniště a dodávky energií a spoustu dalších činností. Tyto činnosti už za stavebníka obvykle kontroluje (podle povahy stavby) autorský dozor (kontrola realizační dokumentace), technický dozor stavebníka (kontrola KZP, vhodnost materiálů zhotovitelem zamýšlených k zabudování, kvalifikaci podzhotovitelů) a případně koordinátor BOZP (například kontrola a doporučení k plánovanému uspořádání staveniště, předání ostatním účastníkům informace o rizicích). V této etapě je kvalita přípravy závislá na kvalitě dodavatele. Částečně může tuto přípravu ovlivnit technický dozor stavebníka.

Etapa realizace začíná předáním staveniště zhotoviteli, následuje vlastní provedení všech stavebních prací podle schválené dokumentace ve stanoveném čase, v požadované kvalitě, za sjednanou cenu až po ověření všech funkcí stavby a uvedení stavby do užívání. Tato etapa (i celá investiční etapa) končí z hlediska veřejnoprávních úkonů vydáním kolaudačního souhlasu, oznámením stavebnímu úřadu o zahájení užívání nebo v případě staveb, u kterých není potřeba povolení ani ohlášení, zahájením užívání stavby. Kvalita realizační fáze závisí zejména na dodavateli a také na TDS, který kontroluje veškeré technologické postupy a vede dodavatele k plnění předepsané kvality.

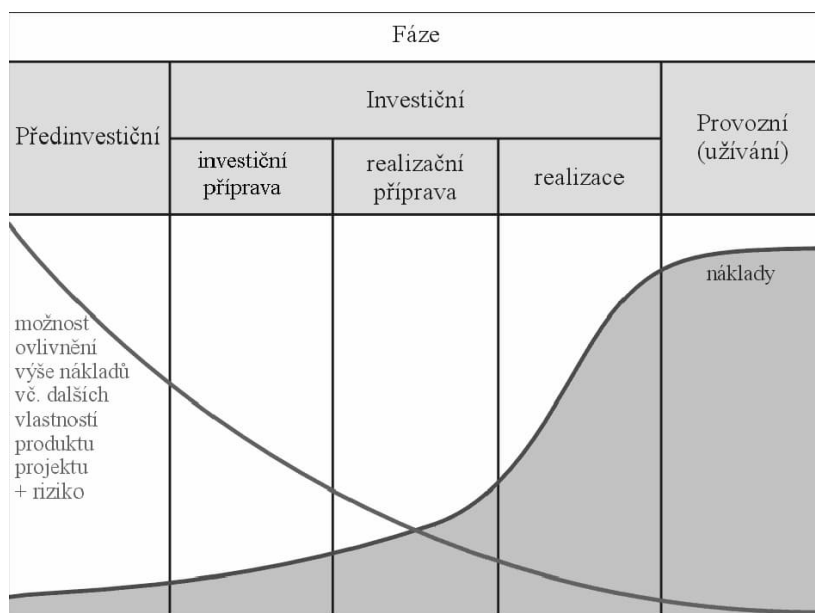
²¹ JARSKÝ, Čeněk. *Technologie staveb II*. Druhé přepracované a doplněné vydání. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2019. ISBN 978-80-7204-994-3.

3.2.1 Fáze užívání

Fáze užívání začíná zahájením užívání stavby. Zároveň začíná běžet záruční doba sjednaná ve smlouvě s dodavatelem, ve které probíhá ověřování provozní spolehlivosti stavby. Uzavírá se finanční vypořádání všech závazků stavebníka s dodavateli a archivace dokumentace projektu. V této etapě je již splněn účel stavby a výstavbový projekt je dokončen.²²

3.2.2 Shrnutí

V různých fázích probíhají různé procesy s jinými cíli, což přímo souvisí s možností ovlivnění konečné výše nákladů celého projektu. Z následujícího obrázku vyplývá, že od začátku výstavbového projektu s postupem již provedených procesů možnost ovlivnění výrazně klesá. Je to dáno zejména volbou koncepce, požadavků, ale také kvalitou přípravy a kvalitou samotné dokumentace. Proto je důležité vyhledat již na začátku kvalifikované a zkušené odborníky a dát jim dostatečný prostor pro přípravu. Vybírat projektanta na základě nejnižší ceny jeho služeb není správnou cestou, protože výše odměny přímo souvisí s úrovní kvalifikace a zkušeností.

Obr. 1 Ovlivnitelnost výše nákladů v závislosti na fázích výstavby²³

²² TOMÁNKOVÁ, Jaroslava a Dana ČÁPOVÁ. *Management staveb*. Praha: FinEco, 2013. ISBN 978-80-86590-12-7.

²³ TOMÁNKOVÁ, Jaroslava, Dana ČÁPOVÁ a Dana MĚŠŤANOVÁ. *Příprava a řízení staveb*. V Praze: České vysoké učení technické, 2008. ISBN 978-80-01-04166-6. Str. 11.

3.3 Účastníci výstavby a jejich odpovědnost

Účastníci výstavby se dělí na dvě skupiny, a to osoby zúčastněné a dotčené. Zúčastněné osoby jsou ty, které se aktivně účastní projektu (přímí účastníci), jako je investor (soukromý nebo veřejný), zhotovitel, projektant, případně provozovatel nebo uživatel stavby. Nepřímí účastníci jsou ti, jejichž zájmy mohou být realizací stavby dotčeny, například stavební úřady, dotčené orgány, vlastníci sousedních pozemků nebo i lobující organizace.²⁴ Podle nového stavebního zákona č. 283/2021 Sb. (účinnost od 1.7.2023), § 182, písm. e) i „osoby, o kterých tak stanoví jiný zákon.“²⁵ V této kapitole se zaměřím na přímé účastníky investiční fáze, protože právě jejich postavení a vzájemné vztahy úzce souvisí s činností TDS.

3.3.1 Stavebník

Jeho definice je dle stavebního zákona 183/2006 Sb., § 2, odst. 2, písm. c) uvedená v této kapitole v rámci vymezení základních pojmů. SZ stanoví nejvyšší odpovědnost za přípravu a realizaci stavby právě stavebníkovi. Jeho základní povinnosti stanoví SZ zejména v § 152 odst. 1) následovně: „*Stavebník je povinen dbát na řádnou přípravu a provádění stavby; tato povinnost se týká i terénních úprav a zařízení. Přitom musí mít na zřeteli zejména ochranu života a zdraví osob nebo zvířat, ochranu životního prostředí a majetku, i šetrnost k sousedství. K tomu je povinen zajistit provedení a vyhodnocení zkoušek a měření předepsaných zvláštními právními předpisy. Tyto povinnosti má i u staveb a jejich změn nevyžadujících stavební povolení ani ohlášení nebo u jiného obdobného záměru, například zřízení reklamního zařízení. U staveb prováděných svépomocí je stavebník rovněž povinen uvést do souladu prostorové polohy stavby s ověřenou projektovou dokumentací. O zahájení prací na stavbách osvobozených od povolení je povinen v dostatečném předstihu informovat osoby těmito pracemi přímo dotčené.*“²⁶ Dále v odst. 2 ukládá povinnost zajistit předepsanou dokumentaci, v odst. 3 vyjmenovává povinnosti u stavby vyžadující stavební povolení, v odst. 4 ukládá povinnost zajistit technického dozoru stavebníka (platí u staveb financovaných z veřejných prostředků), v odst. 5 ukládá povinnost ohlášení dokončení

²⁴ TOMÁNKOVÁ, Jaroslava a Dana ČÁPOVÁ. *Management staveb*. Praha: FinEco, 2013. ISBN 978-80-86590-12-7.

²⁵ Zákon č. 183/2006 Sb.: Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů*. Praha, 2006. § 182, písm. e, znění od 01.07.2023.

²⁶ Tamtéž, § 152, odst. 1, znění od 01.01.2021.

stavby, která nepodléhá kolaudaci, v odst. 6 ukládá povinnost vést stavební deník v elektronické formě u veřejných zakázek v nadlimitním režimu.

Základní sdílené povinnosti s jinými účastníky jsou pak § 155 v následujícím znění: „*Stavební podnikatelé, stavbyvedoucí, osoby vykonávající stavební dozor, autorizovaní inspektori, stavebníci a vlastníci staveb jsou povinni bezodkladně oznamovat příslušnému stavebnímu úřadu a ministerstvu výskyt závady, poruchy nebo havárie stavby a výsledky šetření jejich příčin, došlo-li při nich ke ztrátám na životech, k ohrožení života osob nebo zvířat nebo ke značným majetkovým škodám.*“²⁷

Během fáze přípravy umístění stavby musí stavebník dodržet ustanovení SZ v § 76 - § 102 (úloha žadatele o vydání územního rozhodnutí nebo územního souhlasu) a vyhlášku č. 503/2006 Sb. („*o podrobnější úpravě územního rozhodování, územního opatření a stavebního řádu*“). Při fázi navrhování stavby musí stavebník respektovat ustanovení SZ v § 158 (vybrané činnosti ve výstavbě), § 159 (projektová činnost ve výstavbě) a vyhlášku č. 499/2006 Sb. (o dokumentaci staveb). Povinnosti stavebníka během ohlašování a povolování staveb řeší zejména § 103 - § 117 SZ (stavební řád), vyhláška 503/2006 Sb., zákon č. 500/2004 Sb. (správní řád) a právní předpisy definující požadavky dotčených orgánů.²⁸

Při realizaci se uplatňují výše uvedené § 152 a § 155 a další vybrané ustanovení: § 156 (požadavky na stavby), § 160 (zajištění zhotovitele), § 161 (vyjádření vlastníků technické infrastruktury), § 169 (obecné požadavky na výstavbu), § 123 (předčasné užívání), § 118 (změny stavby před jejich dokončením), část čtvrtá, hlava II (kontakt a přímá odpovědnost vůči dozorovým orgánům, tj. § 132 – 142, zejm. § 133 a 134), § 172 (vstupy na pozemky a do staveb), § 157 (stavební deník), § 176 (nález kulturně cenných předmětů) a našly by se další povinnosti vyplývající i z jiných ustanovení, zde je vybrán základní rámec. Přestupky při nesplnění požadavků pak řeší § 178 a § 180 SZ. Pro vlastníka stavby řeší přestupky § 179 SZ.²⁹ Z oblasti BOZP musí plnit podmínky uvedené zejména v zákoně č. 309/2006 Sb. (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci) a nařízení vlády

²⁷ Zákon č. 183/2006 Sb.: Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů*. Praha, 2006. § 155, odst. 1, znění od 01.01.2021.

²⁸ ZAHRADNICKÁ, Ludmila. *Technický dozor stavebníka: PROFESIS – Profesionální informační systém ČKAIT* [online]. Praha: Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, 2020 [cit. 2022-11-27]. Dostupné z: <https://profesis.ckait.cz/dokumenty-ckait/mp-3-2/>

²⁹ Tamtéž

č. 591/2006 Sb, („o bližších min. požadavcích na BOZP na staveništích“). Při fázi předání do užívání a kolaudace se ze SZ uplatňují § 119 - § 121 (oznámení SÚ o provedení zkoušek a měření, § 124 (zajištění zkušebního provozu) a § 122 (zajištění kolaudačního souhlasu). Zároveň je pro něj zavazující zákon č. 134/2016 Sb. (zákon o zadávání veřejných zakázek), zákon č. 89/2012 Sb. (občanský zákoník) a další obecně platné zákony.³⁰ Rozsah zákonných povinností je vcelku obsáhlý, proto je potřeba zajistit osoby, které zabezpečí dodržení všech ustanovení v různých oblastech. Těmi stěžejními jsou projektant, stavební dozor nebo technický dozor stavebníka a zhotovitel, který některé z vyjmenovaných povinností sdílí se stavebníkem a projektantem.

3.3.1 Projektant

Projektant je fyzická osoba oprávněná podle autorizačního zákona k projektové činnosti ve výstavbě podle § 22, odst. 4 SZ. Projektová činnost ve výstavbě patří do tzv. „vybraných činností ve výstavbě“, které jsou v § 158 SZ rozepsány podle druhů dokumentací, s odkazy na související paragrafy. Odpovědnost projektanta upravuje SZ v § 159 – Projektová činnost ve výstavbě. V odst. 1 ukládá projektantovi odpovědnost za správnost a celistvost jím zpracované dokumentace, respektování ochrany veřejných zájmů, povinnost dbát právních předpisů a součinnost s příslušnými a dotčenými orgány. Podle odst. 2 má povinnost předat vybrané části územně plánovací dokumentace v jednotném standardu. Odst. 3 doplňuje odpovědnost „za správnost, celistvost, úplnost a bezpečnost stavby provedené podle jím zpracované projektové dokumentace a proveditelnost stavby podle této dokumentace, jakož i za technickou a ekonomickou úroveň projektu technologického zařízení, včetně vlivů na životní prostředí. Je povinen dbát právních předpisů a obecných požadavků na výstavbu vztahujících se ke konkrétnímu stavebnímu záměru a působit v součinnosti s příslušnými dotčenými orgány.“³¹ Stavební zákon stanovuje projektantovi povinnost přizvat ke zpracování části dokumentace, k jejímuž zpracování není sám způsobilý, osobu s oprávněním pro příslušný obor. Označení „hlavní projektant“ je v § 113, odst. 2 SZ chápán jako projektant, který je pověřen stavebníkem ke koordinaci projektové dokumentace zpracovávané různými projektanty, nebo koordinací autorských dozorů. Pojem projektant

³⁰ ZAHRADNICKÁ, Ludmila. *Technický dozor stavebníka: PROFESIS – Profesní informační systém ČKAIT* [online]. Praha: Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, 2020 [cit. 2022-11-27]. Dostupné z: <https://profesis.ckait.cz/dokumenty-ckait/mp-3-2/>

³¹ Zákon č. 183/2006 Sb.: Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů*. Praha, 2006. Znění od 01.01.

dnes neoznačuje jen konkrétní osobu, ale je chápán i pro projekční ateliér nebo projektovou kancelář, které jsou schopny dodat služby nutné k realizaci projektu.³² U velkých výstavbových projektů je složitost projektování příliš vysoká a obvykle zahrnuje více odborností, což je na zvládnutí jedním člověkem nereálné, proto je model skupiny projektantů nezbytný. Autorský dozor obvykle vykonává projektant prvotních projektových dokumentací a dohlíží, aby při zpracování vyšší stupně dokumentace (realizační dokumentace) byly dodrženy požadavky stavebníka.

Projektanta pro přípravné fáze, potažmo autorský dozor, obstarává a financuje stavebník smlouvou. Pro rozpracování realizační dokumentace zajišťuje projektanta zhotovitel na svůj náklad. Nesplnění požadavků dané SZ jsou přestupky, které upřesňuje § 180, odst. 2.

3.3.1 Zhotovitel

Podle §160, odst. 1 SZ může stavbu provádět jako **zhotovitel** jen stavební podnikatel, který zabezpečí odborné vedení realizace stavby stavbyvedoucím (vyjma staveb prováděných svépomocí) a musí zajistit, aby práce předepsané zvláštním předpisem (autorizační zákon nebo zákon č. 200/1994 Sb. o zeměměřičství) vykonávaly jen osoby k tomu oprávněné³³. Pojem stavební podnikatel je definován v kap. 3.1.3 této diplomové práce. Podle zákona č. 455/1991 Sb. (živnostenský zákon) musí mít stavební podnikatel oprávnění k provádění stavebních nebo montážních prací. Jeho povinnosti jsou ustanoveny v § 160, odst. 1 a 2 a v § 153, odst. 1 a 2 SZ. Přestupky při nesplnění požadavků pak řeší § 181.

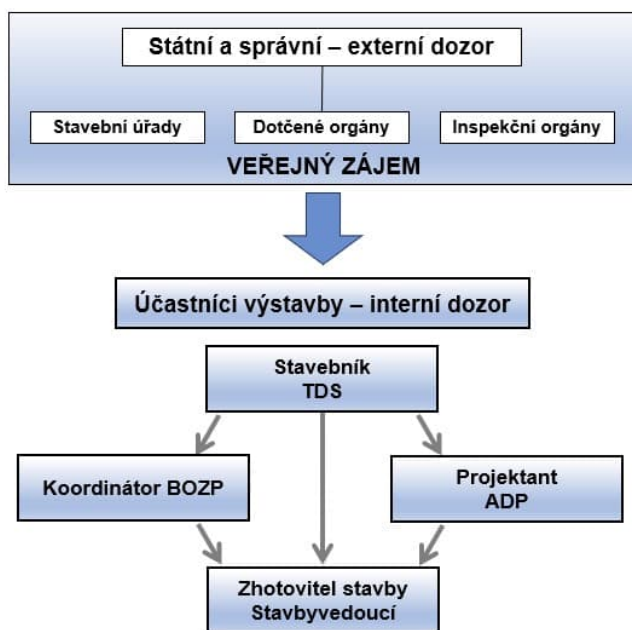
3.4 Druhy dozorové činnosti ve výstavbě

Rozsáhlost, složitost a závažnost stavebního díla společně s proměnlivými faktory na staveništi si žádá odborníky v oblasti technické, technologické, ekonomické a právní. I když má zhotovitel povinnosti dané legislativou (SZ, občanský zákoník a další obecně platné předpisy) a smlouvou se stavebníkem, provádí tuto činnost za účelem zisku. Významným

³² KLEE, Lukáš. *Smluvní vztahy výstavbových projektů*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-953-1.

³³ Zákon č. 183/2006 Sb.: Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů*. Praha, 2006. § 160, odst. 1, znění od 01.01.2021.

činitelem je také lidský faktor, u kterého může dojít k selhání. Všechny uvedené faktory vedou k nutnosti kontroly nad prováděním díla prostřednictvím dozorových subjektů různého zaměření. Společně tvoří komplexní, vzájemně se doplňující systém dozorování k zajištění provedení stavby v souladu s požadavky objednatele i požadavky na ochranu veřejného zájmu. Pro bližší charakteristiku jejich výkonu by se dali rozdělit na „interní“ a „externí“ dozor. Tyto pojmy nejsou používány v legislativě ani jiných závazných předpisech, uvádí je autorka metodické pomůcky „Technický dozor stavebníka“ Ing. Ludmila Zahradnická.³⁴

Obr. 2 Schéma prováděných dozorů ve výstavbě³⁵

3.4.1 Státní dozor

Státní dozor je zajišťován prostřednictvím pověřených orgánů (ministerstvo, úřady územního plánování nebo stavební úřady) k zabezpečení ochrany veřejných zájmů během realizace stavby, při jejím užívání nebo i odstranění. Obvyklou náplň výkonu státního dozoru definuje § 133, odst. 2 vyjmenováním činností při kontrolní prohlídce stavby (dodržení ustanovení stavebního úřadu, provádění stavby v souladu s ověřenou dokumentací, řádné

³⁴ ZAHRADNICKÁ, Ludmila. *Technický dozor stavebníka: PROFESIS – Profesionální informační systém ČKAIT* [online]. Praha: Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, 2020 [cit. 2022-11-27]. Dostupné z: <https://profesis.ckait.cz/dokumenty-ckait/mp-3-2/>

³⁵ Tamtéž

vedení stavebního deníku, stavebně technický stav stavby ve vztahu k možnému ohrožování života a zdraví osob nebo zvířat a životního prostředí, provádění předepsaných zkoušek a měření, plnění povinností stavebníka vyplývající z § 152, užívání stavby v souladu s povoleným účelem a stanoveným způsobem, provádění řádné údržby a zajištění bezpečnosti při odstraňování stavby).³⁶

3.4.2 Správní dozor

V případě, že se podmínky dotčených orgánů v jejich stanovisku stanou součástí závazného rozhodnutí ke stavebnímu záměru, mohou dotčené orgány kontrolovat dodržování těchto podmínek. Dotčené orgány jsou pověřeny samostatným zákonem (například zákonem o České inspekci životního prostředí č. 282/1991 Sb., o ochraně veřejného zdraví č. 258/2000 Sb., o požární ochraně č. 133/1985 Sb., o státní památkové péči č. 20/1987 Sb. a dalších) k ochraně některé z oblastí veřejného zájmu.³⁷

3.4.3 Autorský dozor

Autorský dozor (dále AD) je zajišťován stavebníkem na dobu realizace stavby samostatnou smlouvou. Obvykle vykonává AD zpracovatel projektové dokumentace stavby (stavební zákon toto propojení neukládá) a zajišťuje, aby byla stavba provedena se záměry objednatele. Povinnost zajistit AD ukládá SZ v § 152, odst. 4 pro stavby financované z veřejných prostředků: „*Pokud zpracovala projektovou dokumentaci pro tuto stavbu osoba oprávněná podle zvláštního právního předpisu, zajistí stavebník autorský dozor projektanta, případně hlavního projektanta nad souladem prováděné stavby s ověřenou projektovou dokumentací.*“³⁸ Oprávněním podle zvláštního předpisu je autorizace k projektové činnosti ve výstavbě podle autorizačního zákona. Odpovědnost a povinnosti AD dále SZ nespécifikuje. Rozsah jeho činností a podmínky jeho postavení sjednává stavebník ve smlouvě s AD. Jeho obvyklými činnostmi bývá spolupráce nebo kontrola dodavatelské dokumentace, kontrola provádění stavby v souladu se schválenou projektovou dokumentací,

³⁶ Zákon č. 183/2006 Sb.: Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů*. Praha, 2006. § 133, odst. 2, znění od 01.01.2021

³⁷ ZAHRADNICKÁ, Ludmila. *Technický dozor stavebníka: PROFESIS – Profesionální informační systém ČKAIT* [online]. Praha: Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, 2020 [cit. 2022-11-27]. Dostupné z: <https://profesis.ckait.cz/dokumenty-ckait/mp-3-2/>

³⁸ Zákon č. 183/2006 Sb.: Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů*. Praha, 2006. § 152, odst. 4, znění od 01.01.2021.

vyhodnocení a odsouhlasení změn, které vznikají během realizace stavby (například těžko předvídatelné hydrogeologické podmínky při zakládání stavby, jiné umístění podzemních sítí oproti předpokladu, záměny materiálů nebo technologických postupů), zabezpečení posouzení změn v souladu se stavebním povolením.

3.4.1 Stavební dozor

Stavebním dozorem se podle stavebního zákona (§ 2 odst. 2 písm. d) rozumí „*odborný dozor nad prováděním stavby svépomocí vykonávaný osobou, která má vysokoškolské vzdělání stavebního nebo architektonického směru nebo střední vzdělání stavebního směru s maturitní zkouškou a alespoň 3 roky praxe při provádění staveb.*“³⁹

Jedná se tedy o fyzickou osobu, kterou je stavebník povinen zajistit podle § 160, odst. 4 SZ pro stavby, které může provádět svépomocí (uvedené v § 103 – Stavby, terénní úpravy, zařízení a udržovací práce nevyžadující stavební povolení ani ohlášení, vyjma odst. 1, písm. e, bodů 4–8, a také pro stavby uvedené v § 104 – Jednoduché stavby, terénní úpravy a udržovací práce, u kterých postačí ohlášení), pokud není pro takovou činnost sám odborně způsobilý. Povinnosti a odpovědnost stavebního dozoru jsou uvedeny v § 153, odst. 3 a 4.

3.4.2 Technický dozor stavebníka

Pojem technický dozor stavebníka (dále TDS) je použit v § 152, odst. 4: „*U stavby financované z veřejného rozpočtu, kterou provádí stavební podnikatel jako zhotovitel, je stavebník povinen zajistit technický dozor stavebníka nad prováděním stavby fyzickou osobou oprávněnou podle zvláštního právního předpisu.*“⁴⁰ Oprávnění dle zvláštního předpisu zde odkazuje na oprávnění dle Zákona č. 360/1992 Sb., Zákon o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, ve znění pozdějších předpisů (dále autorizační zákon). Dále však SZ neuvádí pro TDS odpovědnost ani povinnosti, na rozdíl od stavebního dozoru pro stavby prováděné svépomocí. Technický dozor stavebníka zajišťuje a financuje stavebník samostatnou

³⁹ Zákon č. 183/2006 Sb.: Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů*. Praha, 2006. § 2, odst. 2 písm. d, znění od 01.01.2021.

⁴⁰ Zákon č. 183/2006 Sb.: Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: *Sbírka zákonů*. Praha, 2006. § 152, odst. 4, znění od 01.01.2021.

smlouvou, obvykle pro fázi realizace stavby, ideálně i pro etapu realizační přípravy. Stavebník na něj přenáší povinnosti plynoucí zejména ze stavebního zákona a práva podle Občanského zákoníku.

3.4.3 *Autorizovaný inspektor*

Atribut autorizovaného inspektora (dále AI) je zatím ustanoven jen pro pozemní stavby. Jeho institut je ve stavebním zákonu upraven v § 143 - § 151. Cílem jeho činnosti je přenesení státní správy určitým podílem do soukromého sektoru. V § 117 a § 118 SZ jsou podrobně rozvedeny postupy, v jejichž smyslu může AI posoudit místo stavebního úřadu jednotlivé stavební záměry stavebníků. V případě, že shledá jejich způsobilost k realizaci, vydá tzv. certifikáty. Podle § 122 je AI oprávněn posuzovat způsobilost staveb ke kolaudačním souhlasům. K jeho povinnostem pak patří např. expertní součinnost na výzvu stavebního úřadu (§ 174).⁴¹

3.4.4 *Koordinátor BOZP*

Koordinátora BOZP (celým názvem koordinátor bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi) zajišťuje stavebník (zadavatel) samostatnou smlouvou. Je zřizován na základě podmínek zákona č. 309/2006 Sb. (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci) v § 14, odst. 1: „*Budou-li na staveništi působit zaměstnanci více než jednoho zhotovitele, je zadavatel stavby povinen písemně určit jednoho nebo více koordinátorů*“⁴², v odstavci 6 jsou pak uvedeny případy, kdy se koordinátor neurčuje. Osoba vykonávající pozici koordinátora BOZP musí být podle § 14, odst. 2 odborně způsobilá a nesmí se zároveň podílet na odborném vedení realizace stavby. Odborná způsobilost je předepsána § 10 a zahrnuje vzdělání alespoň SŠ s maturitou, min. 3 roky praxe a zkoušku z odborné způsobilosti. Při přípravě stavby předává informace projektantovi a zhotoviteli o právních předpisech v oblasti BOZP, kontroluje dodržení požadavků na pracovišti a pracovní prostředí na staveništi (dle § 3) kontroluje dodržení dalších požadavků dle nařízení vlády č. 591/2006 Sb., „O bližších minimálních požadavcích na BOZP na staveništích“.

⁴¹ PRŮCHA, Petr. *Stavební zákon: praktický komentář*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020. Komentátor. ISBN 978-80-7502-400-8. Str. 925-926.

⁴² Zákon č. 309/2006 Sb.: Zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. In: *Sbírka zákonů*, 2006. § 14, odst. 1, znění od 01.07.2022.

Zpracovává plán BOZP pro práce, u kterých hrozí zvýšené ohrožení života nebo poškození zdraví, doručuje oznámení o zahájení prací oblastnímu inspektorátu práce (pokud stavba podléhá § 15), koordinuje všechny zúčastněné zhotovitele, upozorňuje zhotovitele na nedostatky v zabezpečování BOZP a další. Nejpozději před dokončením projektové dokumentace pro stavební povolení musí stavebník posoudit zapojení koordinátora BOZP podle následujícího schématu. Pokud stavba splňuje všechny 3 faktory (více zhotovitelů; stavební povolení, ohlášení; rozsah osob), určuje stavebník koordinátora BOZP pro fázi přípravy i pro fázi realizace, vazby znázorňuje druhé schéma.

Obr. 3 Vyhodnocení potřebnosti koordinátora BOZP⁴³

Obr. 4 Vstupy koordinátora BOZP do procesu výstavbového projektu⁴⁴

3.5 Výkon technického dozoru stavebníka

Technický dozor stavebníka je zřizován na základě ustanovení § 152, odst. 4 SZ pro stavby „financované z veřejného rozpočtu, kterou provádí stavební podnikatel jako zhotovitel“. Výjimku tvoří udržovací práce a terénní úpravy financované z veřejného rozpočtu, které tomuto ustanovení nepodléhají. Udržovací práce jsou vymezeny v § 3, odst. 4. Zároveň je v § 152, odst. 4 uveden požadavek, aby TDS byla fyzická osoba oprávněná podle zákona 360/1992 Sb., (autorizační zákon). Tento požadavek na kvalifikaci je ve SZ platný od

⁴³ KÁPL, Václav. *Oborový portál pro BOZP: Povinnost určit koordinátora BOZP* [online]. Výzkumný ústav bezpečnosti práce, 10.12.2012 [cit. 2022-10-27]. Dostupné z: <https://www.bozpinfo.cz/povinnost-urcit-koordinatora-bozp>

⁴⁴ Tamtéž

1.1.2018. Dokument Ministerstva pro místní rozvoj „Výkon technického dozoru stavebníka nad prováděním stavby financované z veřejného rozpočtu“ uvádí jako důvod úpravy kvalifikačních požadavků potřebu prohloubení a zefektivnění kontrolní činnosti s cílem zvýšit kvalitu provádění staveb.⁴⁵ Podle autorizačního zákona (§ 17, 18 a 19) patří výkon činnosti TDS mezi vybrané činnosti ve výstavbě a další odborné činnosti. Vykonávat jej mohou autorizovaný architekt, autorizovaný inženýr nebo autorizovaný technik v rozsahu oboru (příp. specializace), pro který mu byla autorizace udělena.

Jeho povinnosti nejsou stanoveny žádnými zákonnými požadavky. V Praktickém komentáři Stavebního zákona je zdůvodněno, že je u staveb financovaných z veřejných prostředků a prováděných stavebním podnikatelem zvýšený zájem společnosti na hospodárném vynakládání finančních prostředků.⁴⁶ V ostatních předpisech veřejného práva také není osobou, ke které se váží nějaké povinnosti, případně nějaké sankce za nedodržení povinností.

3.5.1 *Výchozí podmínky a právní vztahy*

Technický dozor funguje jako zástupce stavebníka, který je povinen dbát na řádnou přípravu a provádění stavby. Je to osoba, která vykonává na základě smluvního vztahu se stavebníkem odborný dohled nad prováděným dílem. Provádí kontrolní činnost stavebníka, která vychází z občanského zákoníku (dále OZ) z typové smlouvy o dílo, kdy podle § 2593 „*Objednatel má právo kontrolovat provádění díla. Zjistí-li, že zhotovitel porušuje svou povinnost, může požadovat, aby zhotovitel zajistil nápravu a prováděl dílo řádným způsobem.*“⁴⁷ Vykonávat tuto činnost může buď zaměstnanec stavebníka, nebo externí osoba (organizace). Formu výkonu OZ ani SZ nepředepisují, je upravena smluvními vztahy. Někdy je dána podmínka na formu externího dozoru v dotačních titulech, ze kterých jsou čerpány finanční prostředky pro danou stavbu. Vztah s externím dozorem může mít formu smlouvy o dílo nebo příkazní smlouvy (je možné využít ustanovení § 2430- § 2444 OZ), u vztahu interního je dána smlouvou mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Obsah a rozsah činností je vymezen

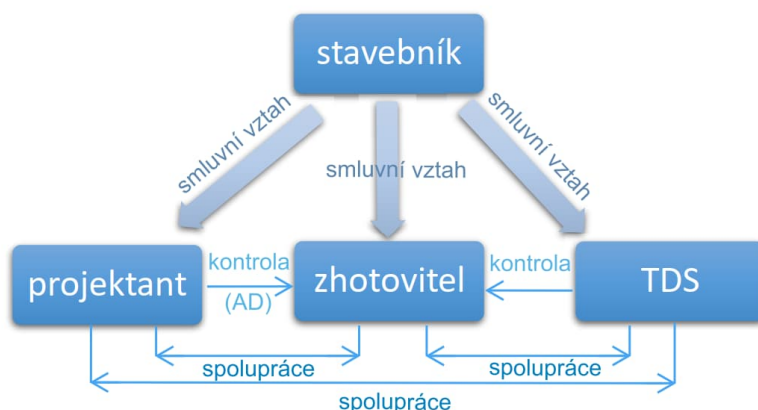
⁴⁵ Výkon technického dozoru stavebníka nad prováděním stavby financované z veřejného rozpočtu [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, leden 2018 [cit. 2022-10-27]. Dostupné z: https://www.mmr.cz/getmedia/7df3860c-8922-46a3-bfb2-f7c50a5aa0ae/152_TDI.pdf

⁴⁶ PRŮCHA, Petr. *Stavební zákon: praktický komentář*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020. Komentátor. ISBN isbn978-80-7502-400-8.

⁴⁷ Zákon č. 89/2012 Sb.: Zákon občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2012, částka 33, § 2593, odst. 1, znění od 01.07.2021.

smlouvou. Rozsah práv a povinností je dán smlouvou se stavebníkem, je soukromoprávní povahy. Technický dozor by měl být nezávislý, tedy neměl by mít vazby na osoby, jejichž činnost kontroluje.

Stavební zákon ukládá povinnosti hlavním čtyřem subjektům (stavebníkovi, projektantovi, zhotoviteli a stavbyvedoucímu), mezi které TDS nepatří. Z pohledu SZ tak chybný či nekvalitní výkon dozoru nezavazuje stavebníka odpovědnosti za výstavbu. Pokud dojde k přestupku v některých povinnostech stavebníka, je pokuta uplatňována na stavebníkovi, ačkoliv má na tuto činnost smlouvu s TDS. U externího dozoru pak stavebník může nárokovat na TDS spoluodpovědnost za vady z vadného plnění ze strany zhotovitele za Vady (dokončené) stavby podle § 2630 OZ. U vztahu zaměstnavatel vs. zaměstnanec je limitace nároku z náhrady škody, a to ve výši 4,5násobku platu. Externí dozor tak může být pro stavebníka menším rizikem. Na základě OZ § 2950 může stavebník po TDS požadovat i náhradu škody, tento smluvní vztah má soukromoprávní povahu.

Obr. 5 Schéma hlavních účastníků řízení a jejich vzájemné vztahy (zdroj autorka DP)⁴⁸

3.5.2 Obsah výkonu TDS a předpokládané znalosti

Jak už bylo uvedeno, obsah a rozsah činností je vymezen smlouvou. Podoba jeho náplně je daná spíše oborovou zvyklostí. V obecné rovině se dá říci, že zastupuje stavebníka v odborných záležitostech. Kontroluje, zda jsou prováděné práce v souladu se schválenou dokumentací a požadavky stavebního povolení (vč. podmínek dotčených orgánů), a zda jsou prováděny kvalitně dle technických požadavků. Účastní se zkoušek, kontroluje řádné vedení

⁴⁸ Pozn. tento obrázek ilustruje nejvyužívanější model „Design-Bid-Build“

stavebního deníku a provádí zápisy, provádí soupis vad a nedodělků, schvaluje provedené množství prací při fakturaci. Pokud osoba vykonávající na stavbě TDS splní požadavky nařízení vlády č. 592/2006 Sb., může na dané stavbě vykonávat současně i roli koordinátora BOZP. Naprosto nezbytná je pro TDS znalost smlouvy se stavebníkem, kde je definován rozsah jeho činností a kompetencí, znalost smlouvy mezi Objednatelem a Zhotovitelem a schválené projektové dokumentace. Samozřejmostí jsou technické znalosti z oblasti, ve které činnost vykonává.

Na základě výše popsaných skutečností se u osoby vykonávající TDS předpokládá znalost zejména legislativy uvedené v povinnostech stavebníka, v podkapitole 3.3.1 této práce (účastníci výstavby a jejich odpovědnost), rozšířenou o orientaci v následujících předpisech z výstavby obecně:

- zákon č. 183/2006 Sb. (Výkon veřejné správy, zejm. § 13-17; rámcově celou část čtvrtou – stavební řád, tj. § 103–157; Společná ustanovení, §171, § 175 a §177),
- vyhlášky: č. 501/2006 Sb., o obecných požadavcích na využívání území, č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby, č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb, č. 23/2008 Sb., o technických podmínkách požární ochrany staveb,
- zákon č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (§ 4 a § 5 výkon činnosti autorizované osoby v oboru udělené autorizace, § 8, odst. 8 slib autorizované osoby, § 12, § 13 práva a činnosti autorizovaných osob, § 17, § 18 a § 19 oprávněnost autorizovaných osob,
- vyhláška č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby,
- vyhláška č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících, bezbariérové užívání staveb,
- zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky,
- nařízení evropského parlamentu 305/2011 uvádění stavebních výrobků na trh,
- orientačně zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském povolání (příloha č. 1 – Odborná způsobilost pro činnosti řemeslné, příloha č. 2 – Odborná způsobilost pro činnosti vázané, příloha č. 4 Živnost volná, položka č. 70),
- rámcově zákon č. 200/1994 Sb., o zeměměřičství.

Z obecné roviny pak TDS musí znát:

- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (§ 2950 škoda způsobená informací nebo radou, § 1724–1788 smlouva, obecná ustanovení o smluvních vztazích, § 2586–2595 obecná ustanovení o provádění díla, § 2604 a § 2605 dokončení a převzetí díla, § 2623–2630 stavba jako předmět díla).

Rámcově z oblasti životního prostředí se TDS musí orientovat v:

- zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí,
- zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech (§ 16 Povinnosti původců odpadů, vyhláška č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 93/2016 Sb., o katalogu odpadů).

Dále musí znát předpisy dle oboru (dopravní stavby, vodní stavby, energetické stavby, pozemní stavby). Pro dopravní stavby pak zejména tyto:

- zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích,
- vyhláška č. 104/1997 Sb., kterou se provádí zákon o pozemních komunikacích ,
- vyhláška č. 146/2008 Sb., o rozsahu a obsahu projektové dokumentace dopravních staveb, ve znění vyhlášky č. 251/2018 Sb.⁴⁹

3.6 Smluvní vztahy

Během výstavbového projektu vznikají mezi účastníky výstavby důležité závazkové vztahy, které obstarává smluvní management. Ten má za úkol koncipování smluvních vztahů a zajištění smluvních partnerů, vytvoření smluvních ujednání, sledování plnění, řízení změn smluvních závazků, ukončování vztahů. Obvykle tyto činnosti provádí specialista, obchodník nebo právník. Základní systém soukromého práva představuje Občanský zákoník, který upravuje veškeré základní soukromé společenské vztahy. Aktuálně platný je občanský zákoník č. 89/2012 Sb., s účinností od 1.1.2014. Ten sjednocuje závazkové právo pro fyzické i právnické osoby. Obsahuje jednotlivé typy smluv a jejich základní smluvní náležitosti.⁵⁰

⁴⁹ ZAHRADNICKÁ, Ludmila. *Technický dozor stavebníka: PROFESIS – Profesionální informační systém ČKAIT* [online]. Praha: Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, 2020 [cit. 2022-10-27]. Dostupné z: <https://profesis.ckait.cz/dokumenty-ckait/mp-3-2/>

⁵⁰ TOMÁNKOVÁ, Jaroslava a Dana ČÁPOVÁ. *Management staveb*. Praha: FinEco, 2013. ISBN 978-80-86590-12-7.

Smluvní strany mají obvykle rozdílné zájmy, což může vést ke sporům. Podle teorie kontraktů, za kterou dostali v r. 2016 Oliver Hart a Bengt Holmström Nobelovu cenu za ekonomii, „*Vztahy typicky zahrnují konflikt zájmů, smlouvy proto musí být připraveny tak, aby zajistily, že strany budou dělat vzájemně prospěšná rozhodnutí.*“⁵¹

Napsat dobře smlouvu, která zajistí úspěšnost projektu a předejde sporům je náročné a vytvářet takové smlouvy na každý projekt individuálně je neefektivní a nákladné. Účelným řešením je použití vzorových standardizovaných smluv, které jsou výhodné pro všechny. V resortu dopravy je používání standardizovaných vzorových smluv již samozřejmostí. Rozšiřování jejich používání v posledních letech souvisí také se vstupem ČR do EU, protože čerpání dotací z fondu EU je podmíněno, mimo jiné, použitím prověřených standardizovaných vzorových smluv. U nás jsou jediným zavedeným systémem standardizovaných smluv podmínky FIDIC (používány názvy jako Obchodní podmínky, vzory FIDIC, smlouvy FIDIC nebo jen FIDIC). Vztah k české právní úpravě zatím není dostatečně definován. U nás jsou již používány u velkých projektů dopravní infrastruktury financovaných z veřejných prostředků, Státního fondu dopravní infrastruktury, prostředků orgánů nebo z fondů EU.⁵²

⁵¹ *Stavební smluvní standardy: Pro výstavbu, projektování a služby* [online]. [cit. 2022-10-27]. Dostupné z: <https://www.stavebni-smluvni-standardy.cz/>

⁵² *Dopravní politika České republiky pro období 2021–2027 s výhledem do roku 2050*. Praha: Ministerstvo dopravy České republiky, 2021.

4 PROCES STANDARDIZACE TDS

V současné době proces standardizace výkonu TDS zahrnuje především snahu o unifikaci používaných smluv a podmínek. Výborným příkladem je resort dopravy, který již standardně používá smluvní podmínky FIDIC a navazující Metodické pokyny. Odbor pozemních komunikací má zaveden ucelený systém resortních předpisů, které společně vytvářejí jasná pravidla a postupy hlavních aktérů výstavby se zaměřením na kvalitu staveb, zejména prostřednictvím výkonu TDS. Dále pak probíhá snaha o zavedení další standardizace prostřednictvím digitalizace.

4.1 Standardizace v resortu dopravy

V oboru pozemních komunikací je zaveden systém jakosti pozemních komunikací (SJ-PK), jehož hlavním dokumentem je „*Metodický pokyn (MP) Systému jakosti pozemních komunikací*“, schválený Ministerstvem dopravy, Odborem pozemních komunikací. Jeho cílem je, prostřednictvím stanovení zásad a technických podmínek, sjednocení požadavků orgánů správy pozemních komunikací (dále PK) a organizacím činným při výstavbě na zajištění kvality. MP SJ-PK je rozčleněn do částí, které definují jednotlivé oblasti, ve kterých se má uplatňovat (projektové práce, průzkumné a diagnostické práce, zkušebnictví a laboratorní činnosti, provádění silničních a stavebních prací, ostatní výrobky, zavedení nové technologie). Pro jednotlivé části určuje minimální kritéria kvalifikace dodavatelů staveb a prací.

Součástí systému jakosti na PK je řada předpisů (Technických kvalitativních podmínek, Technických podmínek, Metodických pokynů, směrnic a dalších předpisů), které společně tvoří ucelená pravidla a odpovědnosti pro všechny hlavní subjekty stavby. Napříč předpisy se pro činnost technického dozoru stavebníka používá označení stavební dozor a v návaznosti na zavedené standardizované obchodní podmínky FIDIC používá pojem Asistent správce stavby. Zřejmě pro využití provázanosti předpisů jsou pojmy chápány jako: „*stavební dozor = dozor = TDI = Asistent Správce Stavby.*“

Nejvýznamnějším dokumentem pro výkon TDS je „*Metodický pokyn – Výkon stavebního dozoru na stavbách pozemních komunikací*“⁵³ (dále PK), který popisuje činnost při výkonu dozoru na stavbách PK v souvislostech hlavních resortních předpisů a obecně platné legislativy. Slouží primárně pro Správce stavby a jeho tým a navazuje na Obchodní podmínky FIDIC, Zvláštní obchodní podmínky (vydané MD) a Metodiku pro tým správce stavby (SFDI)⁵⁴, proto používá stejné pojmenování účastníků a členů týmu Správce stavby jako FIDIC (pozn. slova s velkými prvními písmeny jsou takto použity ve FIDIC pro zdůraznění daného pojmu).

MP pro Výkon stavebního dozoru na PK obsahuje:

- 1) právní předpisy vztahující se k činnosti TDS,
- 2) definici používaných pojmů v souladu s platnou legislativou a Obchodními podmínkami a vymezení provádění dozoru, jeho poslání, práva a povinnosti, požadavky na odbornou způsobilost, formu zajištění a přítomnost na stavbě, vztahy s účastníky výstavby, organizaci týmu dozorů,
- 3) souhrn činností před zahájením prací na staveništi (povinnost znalosti organizace výstavby a přístupy, smlouvy vč. zadávací dokumentace, zřízení zázemí pro výkon činnosti, přípravu pro předání staveniště Zhotoviteli),
- 4) výkon činnosti v průběhu výstavby (harmonogram Zhotovitele a odhad plateb, dokumentace pro provedení díla, zeměměřičská činnost v průběhu výstavby, nálezy na staveništi, odsouhlasení prací, kontrola kvality, fakturace provedených prací, sledování provedených prací a pohledávek),
- 5) výkon činnosti při převjímacím řízení (převzetí díla a sekcí, vady díla, záruky za jakost a odpovědnosti za vady, fakturace při předání prací),
- 6) ukončení činnosti Správce stavby (kolaudační souhlas a úloha Správce stavby, konečné odsouhlasení stavby, úloha Správce stavby při řešení sporů),
- 7) administrativu v činnosti Správce stavby (hlavní administrativní činnosti),
- 8) přílohy (vzorové formuláře).

⁵³ KLEE, Lukáš a Jaroslav VODIČKA. *Výkon stavebního dozoru na stavbách pozemních komunikací: Metodický pokyn*. Praha: Ministerstvo dopravy České republiky, Odbor pozemních komunikací, 2019.

Vrátím-li se k druhému bodu výše uvedeného seznamu, požadavkem na odbornou způsobilost je myšleno „*Oprávnění k výkonu stavebního dozoru, vydané orgánem státní správy ve věcech dopravy v souladu s Přílohou č. 8.8 tohoto MP.*“ Příloha č. 8.8. uvádí pravidla udělování tohoto oprávnění ve třech stupních Oprávnění s uvedením požadavků na získání příslušného stupně:

- I. stupeň – vztahuje se na fyzické osoby a vedoucí pracovníky týmu Správce stavby, požadovaná odbornost: vzdělání VŠ + min. 2 roky praxe ve výkonu stavebního dozoru a celkově 5 let praxe v oboru, písemné zkoušky + ústní pohovor,
- II. stupeň – Asistenti správce stavby a Asistenti specialisté, VŠ + min. 1 rok praxe v dozorování, celkově alespoň 2 roky v oboru, při rozšíření ze stupně III jen ústní pohovor, bez dosavadního oprávnění písemné zkoušky + ústní pohovor,
- III. stupeň – Asistenti specialisté a Pomocní asistenti, alespoň SŠ stavebního směru, písemné zkoušky + ústní pohovor.

Rozsah znalostí jak technických, tak smluvních závisí na stupni oprávnění.

Vzor oprávnění viz příloha č. 1.

Tento MP umožňuje dva typy složení týmu Správce stavby. Tým může být složen celý ze zaměstnanců Objednatele, nebo zaměstnanci provádějí jen výkon Správce stavby a jeho zástupce a zbytek týmu Správce stavby, který je mu podřízen, provádí odborná inženýrská organizace na základě smlouvy s Objednatelem. Tento externí tým se skládá s Asistentem správce stavby, Asistentů specialistů a Pomocných asistentů.

Přímo související dokument je **Metodika pro tým správce stavby**, verze 2018, schválená Centrální komisí Ministerstva dopravy ČR dne 23. 10. 2018 jako prozatímní, která v návaznosti na Smluvní podmínky FIDIC a MP pro výkon stavebního dozoru na PK jasně vymezuje kompetence a odpovědnost za plnění svěřených záležitostí pro jednotlivé členy realizačního týmu. Určuje zásady činnosti Správce stavby, definuje tým Správce stavby, soupis jeho členů a odpovědnosti jednotlivých členů týmu Správce stavby. Tato metodika je nadřazena MP „Výkon stavebního dozoru na stavbách pozemních komunikací“. Je určena pro použití ke Smluvním podmínkám podle Red Book, Yellow Book a Green Book (podrobně v samostatné podkapitole).

Další významný dokument je **TKP 1** (Technické kvalitativní podmínky, kapitola 1). Podobně jako MP Výkon stavebního dozoru na PK vymezuje základní pojmy, právní

předpisy a základní resortní předpisy vztahující se ke stavbám PK. Dále rozvádějí povinnosti Zhotovitele v jednotlivých dílčích oblastech. Podrobně popisuje požadavky na doklady k výrobkům a kvalifikaci Zhotovitele, provádění kontrol, zkoušek a měření, podmínky k odsouhlasení a převzetí prací vč. povinnosti vyzývání TDS k těmto činnostem a práv TDS ke kontrolám. Určuje veškeré povinnosti Zhotovitele ke Staveništi (od předání, přes vytyčení, označení, dopravního opatření, zařízení, užívání až po vyklizení Staveniště). Pro provádění prací uvádí všeobecné práva a povinnosti Zhotovitele i TDS (Objednatele), požadavky na technologii provádění zhotovovacích prací, ochranné pásma a chráněná území, práce za veřejného provozu na pozemních komunikacích, nálezy na Staveništi a komunikaci mezi účastníky výstavby. Dále popisuje druhy dokumentací, přístup k bezpečnosti práce a technických zařízení nebo k životnímu prostředí. Důležité jsou také přílohy, zde zmíním zejména přílohu č. 7 – Záruční doby a vady díla a přílohu č. 8 – Srážky z ceny při nedodržení mezních hodnot hlavních parametrů (zde jsou uvedeny výpočty srážky z ceny opravdu pouze u hlavních parametrů asfaltových a cementobetonových krytů a konstrukčních betonů). Tento dokument je stěžejní nejen pro TDS, ale i pro Zhotovitele, který ho má vždy jako součást smlouvy.⁵⁵

Systém jakosti na pozemních komunikacích předepisuje další řadu závazných resortních předpisů, ve kterých by se dozor měl orientovat. Kromě již popsanych uvádím ještě tento seznam nejdůležitějších předpisů pro TDS, uvedený na stránkách www.pjpk.cz:

- Zvláštní obchodní podmínky (rozšiřují a upravují některé články ze základních Obchodních podmínek a jsou jim nadřazeny)
- Technické podmínky (TP) – seznam uveden v příloze č. 2
- Technické kvalitativní podmínky staveb pozemních komunikací (TKP) – seznam uveden v příloze č. 3
- Technické kvalitativní podmínky pro dokumentaci staveb pozemních komunikací (TKP-D) – seznam uveden v příloze č. 4
- Vzorové listy staveb pozemních komunikací (VL) – seznam uveden v příloze č. 5
- Metodické pokyny a Směrnice – seznam uveden v příloze č. 6
- Směrnice ŘSD – seznam uveden v příloze č. 7

⁵⁵ Technické kvalitativní podmínky staveb (TKP). *Politika jakosti pozemních komunikací* [online]. Ředitelství silnic a dálnic ČR, 2017 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://pjpk.rsd.cz/technicke-kvalitativni-podminky-staveb-tkp/>

4.2 Smluvní podmínky FIDIC

Pojem FIDIC je zkratka („Fédération Internationale des Ingénieurs-Conseils“) pro mezinárodní federaci konzultačních inženýrů. Její historie sahá do roku **1913**, kdy se sešla řada konzultačních inženýrů, aby diskutovali o možnosti vytvoření globální federace, což vedlo k formálnímu ustavení FIDIC. V průběhu let se federace vyvinula ve skutečně globální organizaci s členskými asociacemi zastupujícími země ze všech regionů světa.⁵⁶

Ve vyspělých zemích EU a dalších vyspělých zemích ve světě se využívají tyto vzorové standardizované smlouvy: v Rakousku ÖNORM B 2110, v Německu VOB/B, v Dánsku AB 92 a ABT 93, ve Francii a Belgii CCAG, v Itálii DPR 207/2010, v Nizozemsku UAV 1989 a 2012 ve Finsku YSE 1998, na Islandu ICS 30:2012, ve Švédsku AB 04, v Norsku NS8406.E:2009, v USA mezinárodní vzory FIDIC, AIA, DBIA, v Británii NEC a JCT.⁵⁷

Vzory FIDIC jsou výsledkem dlouholetých zkušeností odborníků z celého světa s využitím praktických zkušeností z výstavby. Jejich využití je testováno po mnoho desítek let, první vzorové smlouvy FIDIC vyšly již v roce 1977. Jsou jedinečné svou promyšleností a provázaností veškerých možných faktorů a změn, ovlivňujících průběh výstavby a rozdělením rizik, což předchází případným sporům. Představují spravedlivé a vyvážené rozdělení rizik a odměn mezi Objednatelem a Zhotovitelem.⁵⁸ Vytvářejí **vyvážené smluvní prostředí**.

Obsahují řešení všech možných situací, rozdělených do kapitol:

- 1) Obecná ustanovení (definují význam používaných pojmů, hierarchii smluvních dokumentů, užívání dokumentů a další základní ustanovení)
- 2) Objednatel (uvedení základních ustanovení např. k právům přístupu na staveniště nebo personálu Objednatele)

⁵⁶ *FIDIC International Federation of Consulting Engineers: History* [online]. Geneva [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://fidic.org/history>

⁵⁷ *Stavební smluvní standardy: Pro výstavbu, projektování a služby* [online]. [cit. 2022-10-27]. Dostupné z: <https://www.stavebni-smluvni-standardy.cz/>

⁵⁸ Česká asociace konzultačních inženýrů. *Zlaté zásady FIDIC* [online]. Ženeva: Mezinárodní federace konzultačních inženýrů (FIDIC), 2019 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.cace.cz/clanek/zlate-zasady-fidic-golden-principles-fidic/>

- 3) Správce stavby (vymezuje jeho pravomoci a možnosti přenesení povinností, případně podmínky pro výměnu osoby Správce stavby)
- 4) Zhotovitel (obsahuje např. obecné povinnosti Zhotovitele, Zajištění splnění smlouvy, požadavky na Zástupce zhotovitele, požadavky na Vytyčení, Bezpečnost práce a Zajištění kvality a spoustu dalších požadavků)
- 5) Jmenování Podzhotovitelé (definice a podmínky jejich využití)
- 6) Pracovníci a dělníci (podmínky, které musí Zhotovitel splnit vůči najímaným dělníkům a podmínky pro personál Zhotovitele)
- 7) Technologické zařízení, materiály a řemeslné zpracování (požadavky na provedení, právo na Kontrolu Objednatelem, součinnost při Zkoušení, případy nápravných prací)
- 8) Zahájení, zpoždění a přerušení (např. Zahájení prací, Doba pro dokončení, Harmonogram, prodloužení, zpoždění, přerušení a důsledky)
- 9) Přejímací zkoušky (Povinnosti zhotovitele, Zpožděné nebo Opakované zkoušky, Neúspěšné přijímací zkoušky)
- 10) Převzetí objednatel (např. postupy pro Převzetí díla a sekcí, nebo části díla, překážky při přijímacích zkouškách)
- 11) Odpovědnost za vady (řeší Dokončení nedokončených prací, Náklady na odstranění škod, Prodloužení záruční doby)
- 12) Měření a oceňování (Měření a Metoda měření, Oceňování, Vypuštěná práce)
- 13) Variace a úpravy (Právo na variaci, Návrh na zlepšení, Postup při variaci)
- 14) Smluvní cena a platební podmínky (Smluvní cena, Zálohová platba, Harmonogram plateb, a další články k pravidlům ohledně plateb)
- 15) Ukončení smlouvy Objednatelem (Výzvy k nápravě, Ocenění a Platby po odstoupení)
- 16) Přerušení a ukončení smlouvy Zhotovitelem (Oprávnění Zhotovitele k odstoupení, Odstoupení Zhotovitelem a související ustanovení)
- 17) Riziko a odpovědnost (např. Odškodnění, Rizika Objednatele a Důsledky rizik)
- 18) Pojištění (Obecné požadavky, Pojištění díla a vybavení Zhotovitele a dalších)
- 19) Vyšší moc (Definice, Oznámení o vyšší moci, důsledky a pravidla řešení)
- 20) Claimy, spory a rozhodčí řízení (Claimy Zhotovitele a předpisy pro případ neschopnosti se dohodnout)⁵⁹

⁵⁹ Smluvní podmínky pro výstavbu pozemních a inženýrských staveb projektovaných objednatel – Obecné podmínky (na základě červené knihy FIDIC). *Politika jakosti pozemních komunikací: Obchodní podmínky* [online]. Ředitelství silnic a dálnic ČR, 2016 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://pjk.rsd.cz/obchodni-podminky/>

Jak je vidět z uvedeného výčtu kapitol, komplexnost a univerzálnost dělají ze smluv FIDIC jasně nastavená pravidla a mechanizaci řešení sporů pro téměř všechny možné situace. Zároveň náklady na jejich pořízení jsou takřka nulové (v digitální podobě jsou volně ke stažení, tištěné publikace stojí aktuálně mezi 800 až 1 900 Kč za knihu), což je v porovnání s odměnou právní kanceláři za individuální smlouvu na konkrétní stavbu naprosto zanedbatelné.⁶⁰

Aplikováním těchto vzorů do domácích podmínek se věnuje asociace konzultačních inženýrů CACE, která byla založena v roce 1991 v době začátků formulování trhu konzultačních inženýrských prací. Jejím prvotním cílem bylo navázání kontaktu s konzultačními strukturami nejen z Evropy, ale z celého světa a pokusit se od nich převzít zkušenosti a pravidla. V roce 1992 byla asociace přijata mezi členy FIDIC.⁶¹

U nás jsou nejvíce využívány zejména knihy Red book a Green book a postupně se rozšiřuje i využití Yellow book. Každá z knih je zaměřena na jiný typ smluvního závazku podle metody dodávky a tím i alokací rizik. Do češtiny jsou přeloženy i knihy Komentář k obchodním podmínkám, Silver Book, White book a Golden principles.

Obr. 6 Schéma smluvních vztahů Objednatel, Správce stavby, Zhotovitel (zdroj autorka DP)

⁶⁰ Pozn. Asociace CACE, která (mimo jiné) zajišťuje překlad vzorových smluv FIDIC a jejich aplikaci do domácích podmínek, získává finance pro své fungování zejména ze školení těchto smluvních vzorů.

⁶¹ Česká asociace konzultačních inženýrů: O asociaci [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.cace.cz/o-asociaci/>

Red Book („*FIDIC Conditions of Contract for Construction for Building and Engineering Works Designed by the Employer*“, 1999)

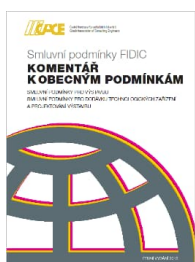
Kniha z roku 1999, jejíž překlad v češtině byl vydán v roce 2015, nese plný název „Smluvní podmínky pro výstavbu pozemních a inženýrských staveb projektovaných objednatelem“. Jak už název napovídá, jsou připraveny pro tradiční a nejvyužívanější metodu dodávky Design-Bid-Build (Navrhnout – nabídnout – Vybudovat), u kterého projektuje Objednatel a Zhotovitel nabízí jednotkové ceny. Jedná se tedy o měřený kontrakt. Tento model alokuje rizika spojené s vadami dokumentace Objednateli. „Red Book jsou mezinárodně uznávány jako podmínky se spravedlivou a vyrovnanou alokací rizik.“

Yellow book („*FIDIC Conditions of Contract for Plant and Design-Build Contract*“, 1999)

Smluvní podmínky pro dodávku technologických zařízení a projektování – výstavbu elektro a strojně technologického díla a pozemních a inženýrských staveb projektovaných zhotovitelem, také z roku 1999. Je určena pro metodu dodávky typu Design-Build (Navrhnout – Postavit), kde Zhotovitel dostane vstupní požadavky na výsledek a projektuje sám, cena je paušální. Rizika spojená s projektováním nese Zhotovitel. Typicky využitelné jsou například u staveb typu elektrárny, kde je velké množství technologických zařízení.

Komentář k obchodním podmínkám („*FIDIC Contracts Guide*“)

Tento komentář se věnuje červené a žluté knize. Jednotlivá ustanovení porovnává vedle sebe a pod každým porovnávaným ustanovením je příslušný komentář. Skvělou pomůckou jsou přílohy, které seřazují ustanovení tematicky s odkazy na konkrétní články.

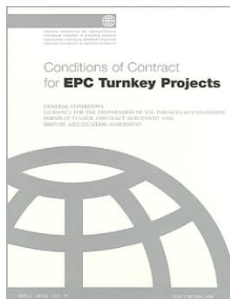
Green Book („*FIDIC Short Form of Contract*“, 1999)

Smluvní podmínky pro stavby menšího rozsahu jsou obdobou červené knihy, jedná se o měřený kontrakt projektovaný Objednatel a dodaný Generálním Zhotovitelem. Je však možné ji použít i pro stavby projektované Zhotovitelem. Tato kniha je určena pro stavby s nižším finančním plněním, pro stavby s jednoduchými nebo opakovanými pracemi

nebo pro časově krátké projekty. V této knize nevystupuje Správce stavby, ale Pověřená osoba.

Silver Book („*FIDIC Conditions of Contract for EPC/Turnkey Projects*“, 1999)

Tyto smluvní podmínky pro zakázky na klíč se uplatňují v případech, kdy chce mít Objednatel největší míru jistoty splnění termínu a ceny. Všechna odpovědnost za navržení i provedení díla je na Zhotoviteli a Objednatel má jen malou pravomoc do těchto procesů zasahovat (vyjma zadávacích podmínek). V tomto případě pozice Správce stavby není uplatněna.

White book („*Client/Consultant Model Services Agreement*“, 2006)

Vzorová smlouva o poskytnutí služeb mezi objednatelem a konzultantem je určena pro projektové a inženýrské služby zejména v přípravné fázi (projektování, projektového managementu apod.).

Golden principles

S využitím základních smluvních podmínek FIDIC (jako Obecné podmínky) došlo k vytvoření tzv. Zvláštních obchodních podmínek (Ministerstvo dopravy ČR). Zlaté pravidla určují, které články nemohou být měněny. Aby zůstala podstata smluv FIDIC nezměněna, není možné zasahovat do rozdělení rizik.

ŘSD používá společně s těmito vzorovými podmínkami vlastní „Zvláštní podmínky“, schválené Ministerstvem dopravy s účinností od 1. 2. 2016. Ty upravují některé články z obecných podmínek. O účelnosti takových úprav vzorů FIDIC je vedena debata a neexistuje názorová shoda. Na smluvní podmínky FIDIC navazují Metodické pokyny určené pro stavební zakázky financované z rozpočtu SFDI (Ředitelství silnic a dálnic ČR, Správu železniční dopravní cesty a Ředitelství vodních cest ČR), zejména:

- Metodika pro časové řízení
- Metodika pro správu změn
- Metodika pro finanční nároky
- Metodika pro zlepšení díla
- Metodika pro akceleraci

Jak uvádí dokument Dopravní politiky ČR pro období 2021-2027, „Problémem při uvádění smluvních podmínek FIDIC do praxe je dále jejich náročnost z hlediska pochopení.“⁶² To samé platí pro související předpisy pro stavby pozemních komunikací, které jsou, jak je uvedeno v této kapitole, dosti obsáhlé. Zhruba 2x ročně proto probíhá Škola FIDIC, kde jsou posluchači během čtyř dní seznámeni s vývojem smluvních standardů, používání takových systémů v zahraničí, možnostmi jejich využití a výhodami jejich používání. Po splnění plné účasti a zvládnutí závěrečného testu dostane posluchač Certifikát (příloha č. 8). Znalost smlouvy je pro výkon TDS nezbytná. Pro výkon činnosti TDS na pozemních komunikacích se znalost Obecných podmínek předpokládá vlastnictvím Oprávnění k výkonu stavebního dozoru, v rozsahu podle stupně oprávnění.

4.3 Směřování k digitalizaci

Běžnou realitou ve vyspělé společnosti v 21. století je možnost digitální komunikace, ať už prostřednictvím webu nebo formou různých aplikací. Elektronická pošta téměř zcela nahradila původní fyzickou formu písemného styku, namísto telefonování dnes píšeme krátké zprávy v různých aplikacích a také komunikaci s úřady může výrazně zjednodušit např. datová schránka nebo možnost podání žádostí online.

To, co je dnes v ostatních oborech běžnou normou, je však ve stavebnictví stále „v plenkách“. I nadále tak převažuje např. fyzická podoba stavebního deníku nebo nutnost při vyřizování stavebního povolení oslovovat množství úřadů s žádostmi a formuláři, které musí být dodány fyzicky spolu s vytištěnými podklady. Tuto zastaralou a neefektivní formu komunikace se – bohužel zatím bezúspěšně – snaží řešit Ministerstvo pro místní rozvoj (dále MMR) projektem Digitalizace stavebního řízení, který má za cíl usnadnění a urychlení komunikace mezi všemi účastníky stavebního řízení.

⁶² *Dopravní politika České republiky pro období 2021–2027 s výhledem do roku 2050*. Praha: Ministerstvo dopravy České republiky, 2021.

Současný stav je takový, že stavebník podává až několik desítek žádostí, stavební úřady používají pro různé fáze povolenacího řízení různé druhy IT systémů, čekací lhůty na vyjádření nebývají dodržovány a nelze je vymáhat, dokumentace je roztržitá, jak co se týče formátu, tak co se týče umístění dat, nejsou nastaveny jednotné procesy, formuláře, informační systém, statistika ani práce s daty. Projekt Digitalizace stavebního řízení z dílny MMR si tak klade za cíl tuto situaci změnit, a to ideálně tak, aby stavebník podal jednu žádost elektronicky, měl možnost získávat informace o stavu řízení i v jeho průběhu nebo mohl využít standardizované procesy, formuláře a formáty. Ve výsledku by tak jednotný systém umožnil kromě transparentnosti celého procesu komplexní práci s daty a jejich propojení např. v rámci územního plánování, standardizoval by výkon všech stavebních úřadů v rámci celé republiky a vytvořil jednotné centrální úložiště dat.

V jakém stavu se projekt aktuálně nachází není v tuto chvíli možné určit, protože na webových stránkách MMR se vyskytují pouze dvě zprávy související s digitalizací, obě z roku 2020⁶³, tedy z doby působení předchozí ministryně pro místní rozvoj, jejíž resort připravil návrh nového stavebního zákona, a novela nového stavebního zákona, která by tuto problematiku měla obsáhnout, nebyla dosud schválena.

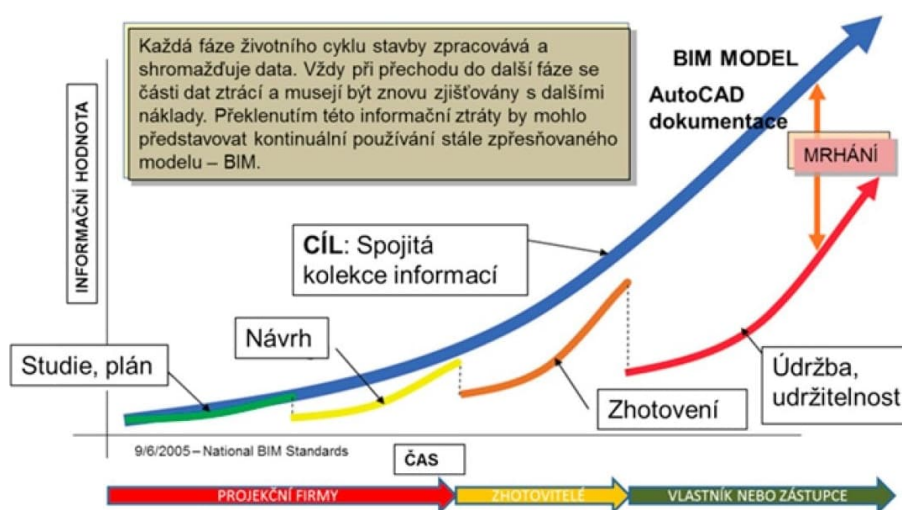
I přes výše uvedené nepříznivé skutečnosti existují i u nás výjimky, které ve snaze využít moderních technologií dokázaly vytvořit jednotné digitální prostředí. Mezi tyto první vlaštovky digitalizace stavebních procesů řadím český projekt Elektronického stavebního deníku Ředitelství silnic a dálnic a mezinárodní Building Information Modeling (BIM) zaváděný do ČR.

Používání **elektronického stavebního deníku (ESD)** vychází z § 152 odst. 6) stavebního zákona a platí pro stavby, které jsou předmětem veřejné zakázky v nadlimitním režimu. Tato platnost je zákonem dána od 1.1.2021 a limit je aktuálně 140 448 000 Kč (k 1.1.2022). Na trhu je více softwarových řešení, které může stavebník využít. Ředitelství silnic a dálnic (ŘSD) má vlastní elektronický stavební deník. O jeho správu, údržbu a rozvoj se stará soukromá společnost TEMPUS NEW TECHNOLOGY. Uživatelé jsou před zahájením prací zaregistrováni do prostředí ESD Administrátorem a jsou jim přidělena

⁶³ *Digitalizace stavebního řízení v ČR* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/digitalizace-stavebniho-rizeni-v-cr>

přístupová práva, role a oprávnění k zápisu. Každý uživatel musí vlastnit osobní kvalifikovaný certifikát pro elektronický podpis. ESD umožňuje výrazné zjednodušení zápisů, neustálou přístupnost všech stran, filtrování zápisů a další efektivní funkce. Také už má aplikaci pro mobilní telefony. ŘSD dále pracuje na rozšíření funkcionalit, např. vytvoření vazby mezi odsouhlasením prací a geodetickým deníkem nebo možnosti elektronického podpisu v mobilní aplikaci.

Building Information Modeling nebo Building Information Management (BIM), do češtiny přeloženo jako Informační model budovy, je digitální model objektu, který lze využít při procesu přípravy, projektování, následné výstavby a správy budov. Dotýká se všech účastníků stavebního procesu a mění dosavadní role a odpovědnosti. Umožňuje tvořit a spravovat projekty pozemních a inženýrských staveb infrastruktury – rychleji, ekonomičtěji a s nižším dopadem na životní prostředí. BIM nabízí řešení pro návrh, vizualizaci, simulace a spolupráci vycházející z obsahově bohatých informací inteligentního modelu.⁶⁴ Mezi jeho pozitiva patří úspora nákladů a času, zlepšení komunikace, kontroly a kvality, transparentnost, flexibilita a ochrana životního prostředí. O jeho aplikaci do českého prostředí usiluje Odborná rada pro BIM.

Obr. 7 Cyklické ztráty informací v životním cyklu stavby⁶⁵

⁶⁴ Co je BIM. CZ BIM [online]. Praha: Odborná rada pro BIM [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <http://bimin.cz/2259-vse-o-bim-co-je-bim.aspx>

⁶⁵ Digitální kontrola kvality stavebních prací. TZB Info [online]. Praha: Topinfo, 28.1.2020 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.tzb-info.cz/bim-informacni-model-budovy/20156-digitalni-kontrola-kvality-stavebnich-praci>

5 PŘÍPADOVÁ STUDIE – STANDARDIZOVANÝ VÝKON TDS V PRAXI

Tato studie je věnována konkrétním činnostem TDS na stavbách pozemních komunikací, vycházejících ze standardizovaných pokynů, konkrétně Metodického pokynu Ministerstva dopravy „Výkon stavebního dozoru na stavbách pozemních komunikací“ (dále jen MP)⁶⁶.

Na základě svých zkušeností, získaných jak na straně Zhotovitele, tak TDS v ní jednak názorně na vlastním příkladu ilustruji příklady standardizace různých postupů a také zde poukazují na rozdíly mezi teorií a praxí v souvislosti a na důležitost role TDS v celém procesu. Jelikož jsem vázána smlouvou o mlčenlivosti, pochází část dokumentů z jednoho z modernizovaných úseků D1 a pro účely ukázek kontrol a vad byla použita dílčí část z několika staveb tak, aby nebylo možné identifikovat, na které stavbě byly případné nedostatky zjištěny nebo který Zhotovitel se jich dopustil.

5.1 Činnost před zahájením prací na staveništi

Stává se již normou, že TDS je vybrán a zasmulvněn dříve než Zhotovitel. Jeho činnost tak začíná na hranici předinvestiční a realizační přípravy.

5.1.1 Zahájení výkonu TDS

MP pro výkon stavebního dozoru ukládá dozorům v prvních krocích (před Dnem zahájení prací) **prohlídku Staveniště** a jejího okolí s cílem získat informace o místních podmínkách v souvislosti se zadáním stavby. Ta by měla být zaměřena například na morfologii terénu, ochranná pásma, dopravní situaci a dopravní opatření v okolí staveniště, zábory pozemků a majetkové poměry, inženýrské sítě cizích zařízení na Staveništi.

U této činnosti nejsou předepsány konkrétní výstupy, obvykle si dozor porovná projektovou dokumentaci s terénem a na základě svých zkušeností posoudí možné překážky pro provádění navržených prací a postupů a pořídí si vlastní fotodokumentaci. Zároveň se seznamuje s **obsahem smlouvy a podmínkami rozhodnutí orgánů státní správy**.

⁶⁶ *Výkon stavebního dozoru na stavbách pozemních komunikací: Metodický pokyn*. Praha: Ministerstvo dopravy České republiky, 2019.

5.1.2 Obsah smlouvy

Základním podkladem pro výkon TDS je smlouva mezi Objednatelem a Zhotovitelem. Smlouvou se rozumí soubor dokumentů v následující hierarchii:

- 1) **Smlouva o dílo** – základní dokument s identifikačními údaji Objednatele a Zhotovitele, uvedenou smluvní částkou a dalšími zásadními údaji.
- 2) **Dopis o přijetí nabídky** – obsahuje dokument „Oznámení o výběru Dodavatele“, kde je uveden vítěz výběrového řízení a přílohy „Zpráva o hodnocení nabídek“ a „Výsledek posouzení splnění podmínek účasti vybraného dodavatele“.

Ve Zprávě o hodnocení nabídek jsou uvedeny údaje všech účastníků výběrového řízení a jejich nabízených parametrů, popis hodnocení nabídek s výpočty a závěrečné vyhodnocení. Ukázka vyhodnocení nabídek je na následujícím obrázku.

Pořadové číslo nabídky	Výsledek hodnocení nabídek – pořadí nabídek po provedeném hodnocení						Celkový počet bodů	Pořadí nabídek po provedeném hodnocení
	Nabídková cena (v Kč bez DPH)	Počet bodů (po přepočtení vahou kritéria)	Délka záruční doby (v měs.)	Počet bodů (po přepočtení vahou kritéria)	Doba pro dokončení prací v kalendářních dnech (etapa 0-5.1)	Počet bodů (po přepočtení vahou kritéria)		
1.	1 785 338 084,19 Kč	75,06	120	10,00	435	7,86	92,92	3.
2.	1 798 614 185,70 Kč	74,51	120	10,00	462	4,00	88,51	5.
3.	1 724 245 143,81 Kč	77,72	120	10,00	420	10,00	97,72	1.
4.	1 769 679 623,30 Kč	75,73	120	10,00	420	10,00	95,73	2.
5.	1 675 164 349,35 Kč	80,00	120	10,00	488	0,29	90,29	4.

Obr. 8 Výsledek hodnocení nabídek ve výběrovém řízení (zdroj autorka DP)

Výsledek posouzení splnění podmínek účasti vybraného dodavatele obsahuje identifikační údaje vybraného dodavatele a seznam dokladů, kterými vybraný dodavatel prokazoval kvalifikaci (Základní způsobilost, Profesní způsobilost, Technickou kvalifikaci, Ekonomickou kvalifikaci a Seznam dokladů nebo vzorků nebo kvalifikaci dodavatele). V posledním uvedeném bodu jsou údaje, které TDS bude kontrolovat během realizace (odběr materiálu z Objednatelem určeného lomu a nasazení vlastního finišeru Zhotovitele).

- 3) **Dopis nabídky včetně Přílohy k nabídce** – Dopis nabídky je dokument, který připravil Zhotovitel a obsahuje podepsanou nabídku na provedení Díla. Obsahuje identifikační údaje, uvedené hodnoty parametrů posuzovaných při výběrovém řízení a potvrzení, že souhlasí s obsahem smlouvy tak, jak je zadána v zadávací dokumentaci (dále ZDS) včetně jejích příloh.

Zavazujeme se dodržet níže uvedené hodnoty jednotlivých dílčích hodnotících kritérií:

Kritérium hodnocení	Váha kritéria v celkovém hodnocení	Hodnota
Nabídková cena stavby v Kč bez DPH	80 %	1 724 245 143,81 Kč bez DPH
Délka záruční doby v měsících	10 %	120 měsíců
Doba pro dokončení prací v rozsahu odpovídajícím Etapě 0 až 5.1 v kalendářních dnech	10 %	420 kalendářních dnů

*Obr. 9 Část vlastních specifických podmínek Objednatele ve výběrovém řízení
(zdroj autorka DP)*

Příloha k nabídce je pro TDS zásadní. Jsou zde uvedeny základní ujednání, jako záruční doby, časové termíny a milníky, finanční zajištění a sankce.

Název Pod-článku Smluvních podmínek	Číslo Pod-článku Smluvních podmínek	Údaje
Právo na variaci	13.1	Postup při Variacích je součástí této Přílohy k nabídce.
Návrh na zlepšení	13.2 c)	Vypuštěno bez náhrady.
Procento Podmíněných obnosů	13.5 b) (ii)	Nepoužije se.
Úpravy v důsledku změn nákladů	13.8	Použije se.
Zálohová platba při zahájení stavebních prací	14.2	Maximálně 10 % Přijaté smluvní částky (bez DPH), maximálně však 100 mil. Kč bez DPH
Zadržené částky z průběžné platby	14.6 c)	Prodlení s udržováním platnosti bankovní záruky dle Pod-článku 4.2 a Pod-článku 4.25 10 % průběžné platby
	14.6 d)	Porušení povinností v BOZP dle Pod-článku 6.7 10 % průběžné platby
	14.6 e)	Nepředložení aktualizovaného harmonogramu v termínu dle pokynu Správce stavby dle Pod-článku 8.3 10 % průběžné platby

Obr. 10 Výřez z Přílohy k nabídce (zdroj autorka DP)

- 4) **Zvláštní podmínky** jsou dodatečná ustanovení, která doplňují Obchodní podmínky (FIDIC). Jsou platné pro danou konkrétní stavbu. Zpracovává je Objednatel a zahrnuje do zadávací dokumentace stavby. Jsou schváleny Ministerstvem dopravy. **TDS je musí znát.**
- 5) **Obchodní podmínky** vychází ze vzorů FIDIC. Společně se Zvláštními podmínkami tvoří obchodní podmínky ve smyslu § 1751 OZ. Obchodní podmínky byly odsouhlaseny MD, SFDI a ŘSD ČR a jsou použitelné pro všechny Stavby financované těmito institucemi a zdroji EU. **Znalost FIDIC se u TDS již předpokládá** v rozsahu dle jeho stupně oprávnění.
- 6) **Technické specifikace (TKP a ZTKP)** obsahují souhrn resortních podmínek závazných pro danou stavbu, které technicky specifikují dílo. Pro tuto Modernizaci D1 je rozdělen na 3 části:
- *Výpis kapitol TKP, které se mají dodržet (v tomto případě je vypsáno všech 29). Znalost TKP se u TDS předpokládá v rozsahu specializace, pro kterou má oprávnění (znalosti TKP jsou součástí zkoušek pro získání oprávnění).*
 - *Zvláštní technické kvalitativní podmínky stavby (v samostatné příloze o 52 stranách) upravují konkrétní články z TKP a jsou jim nadřazeny. TDS je musí znát.*
 - *Další požadavky Objednatele.*
- 7) Výkresy – projektová dokumentace pro provádění stavby (PDPS), určující požadavky na výsledné technické a kvalitativní parametry Stavby. **TDS je povinen se s dokumentací seznámit do detailů** ještě před zahájením prací.
- 8) Formuláře a veškeré ostatní dokumenty tvořící součást Smlouvy – Soupis prací, Nabídka Zhotovitele, Zajištění splnění smlouvy (bankovní záruky), Plán zabezpečení kvality.
- 9) Samotná nabídka obsahuje všechny doklady prokazující předepsanou kvalifikaci. Všechny uvedené dokumenty **musí TDS prostudovat** před zahájením vlastních prací. Jednotlivé části jsou velmi obsáhlé na zpracování do této práce, například Nabídka má 100 stran, na obrázku uvádím jen obsah Nabídky. Jedním ze závazků, který Zhotovitel v Nabídce potvrzuje, je závazek odkoupení vytěženého materiálu (tzv. „výzisky“). I toto se přímo týká činnosti TDS.

5.1.3 Pověření objednatelem

Před zahájením prací dostane TDS oprávnění od Správce stavby, ve kterém je uvedeno jeho povinnosti a zařazení (Asistent Správce stavby, Asistent specialista nebo Pomocný asistent). Některé kompetence náleží jen Správci stavby, např. přerušení prací – takové kompetence se na Asistenty nepřenesují. Důležité pravidlo je, že ani Správce stavby není oprávněn měnit Smlouvu. Vzor pověření pro Pomocného asistenta je v příloze č. 9.

5.1.4 Předání staveniště a bankovních záruk

Před předáním Staveniště Zhotoviteli je potřeba zabezpečit vytyčení obvodu Staveniště, stabilizaci vytyčovacími body a zhotovení příslušných výstupů. TDS svolá akt předání, vypracuje návrh Zápisu o předání Staveniště a zašle Zhotoviteli. Během procesu předání Staveniště je uzavřen a oboustranně podepsán Zápis o předání Staveniště (Objednatelem a převzetí Zhotovitelem). Zápis obsahuje seznam veškerých dokladů předaných Zhotoviteli.

5.1.5 Kontrola realizační dokumentace stavby

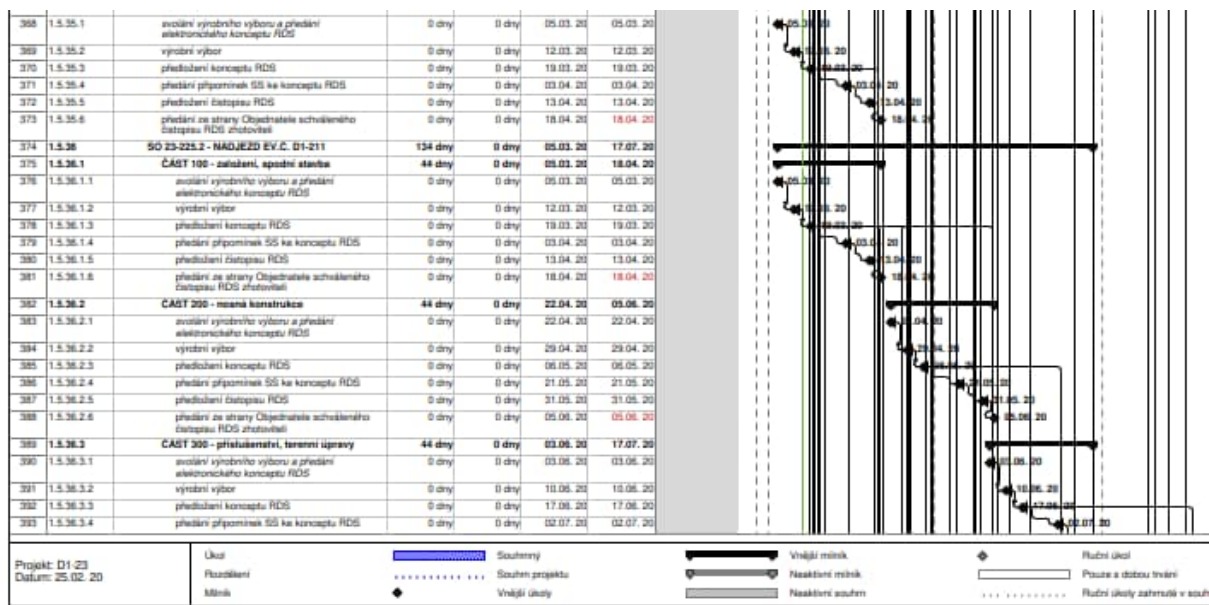
Zhotovitel před vlastním zahájením prací vypracuje Realizační dokumentaci stavby (RDS), která rozpracovává Projektovou dokumentaci pro provedení stavby (PDPS) do větších podrobností. TDS připomínkuje koncept, následně kontroluje zapracování připomínek a podpisem souhlasí se schválením (schvaluje Objednatel).

5.1.6 Kontrola Technologických předpisů a Kontrolně zkušebnímu plánu

Zhotovitel v době realizační přípravy vypracovává Technologické předpisy (TePř) pro jednotlivé konstrukční části a práce pro konkrétní stavbu, společně s kontrolně zkušebním plánem (KZP), TDS obojí kontroluje, připomínkuje a nakonec odsouhlasí.

5.1.7 Kontrola kvality materiálů a výrobků

Před zabudováním jakéhokoliv materiálu nebo výrobku musí Zhotovitel dodat potřebné doklady a požádat o jeho schválení. Na velkých stavbách bývá členem týmu TDS Asistent

Obr. 13 Ukázka správného harmonogramu vytvořeného v MS Project (zdroj autorka DP)

5.2.1 Organizace Kontrolních dnů

TDS od zahájení realizace svolává Kontrolní dny a Kontrolní dny kvality, na kterých se sleduje postup prací, kvalita prací, plnění požadavků, neočekávané okolnosti, dodržování BOZP a další nezbytné záležitosti potřebné pro hladký průběh výstavby. Výstupem je Zápis z kontrolního dne, oboustranně podepsaný.

5.2.2 Kontrola kvality materiálů a výrobků

Kontrola kvality výrobků probíhá i na Staveništi. TDS průběžně kontrolují, zda uskladněné materiály jsou schváleny k zabudování do Díla, zda jsou správně uskladněny a nemají viditelné poškození. Pro ověření vlastností výrobků se provádějí laboratorní zkoušky (jsou zahrnuty v ceně Díla a provádí je Zhotovitel zajištěnou akreditovanou laboratoří, Objednatel může provádět své kontrolní zkoušky prostřednictvím jím vybranou akreditovanou laboratoří).

Vizuální kontrola uskladnění a celistvosti

Obr. 14 Kontrola skladování uskladněných výrobků

Obr. 15 Kontrola ne/porušenosti uskladněných výrobků

(pozn.: na obrázku 15 jsou olámané hrany štěrbinového žlabu nesprávnou manipulací)

(foto autorka DP)

Kontrola odběru vzorků materiálů a výrobků pro ověření předepsaných parametrů v laboratoři

Obr. 16 Odběr vzorku štěrkodrti pro ověření předepsaných parametrů v laboratoři

Obr. 17 Odběr vzorku kanalizačního potrubí pro ověření předepsaných parametrů

(foto autorka DP)

Kontrola zabudovaných výrobků

Obr. 18 a, b, c Kontrola zabudovaných výrobků

(pozn. na obr. a je chybné provedení otvoru v rozporu s TKP 3 a nezapravení, na obr. b je prasklé dno drenážní šachty, na obr. c je poškozený šachtový kónus) (foto autorka DP)

5.2.3 Kontrola prováděných prací

Během realizace stavby tráví TDS většinu času na stavbě. Musí se účastnit zkoušek, kontrolovat správnost jejich provádění a stvrzovat výsledky. Zároveň kontroluje průběh stavebních prací, ověřuje základní parametry a odsouhlasuje jednotlivé vrstvy k zakrytí, sleduje a zaznamenává případné pochybení a vady, pořizuje průběžnou fotodokumentaci.

Obr. 19 Kontrola provádění zkoušek (pozn. opakovaná opravná zkouška lehkou dynamickou deskou na za studena recyklované vrstvě, TDS vyznačil místa a výsledky předchozích nevyhovujících zkoušek) (foto autorka DP)

Obr. 20 a, b Kontrola tloušťky vrstvy (na obr. a je provádění vrstvy štěrkodrti – nasypáno najednou cca 65 cm – v rozporu dle ČSN, neboť hutnění má probíhat po vrstvách max. 30 cm, na obr. b je měření tloušťky asfaltového recyklátu – dle PD měla mít tloušťku 15 cm, zde bude cca 10 cm)
(foto autorka DP)

Obr. 21 a, b Kontrola spojovacího postřiku mezi vrstvami AHV, kontrola teploty asfaltu během pokládky (u šneku finišeru dle ČSN)
(pozn. na obr. a je vidět špatně provedený spojovací postřik, zřejmě provedený na neočištěnou vrstvu, čímž došlo k nanesení postřiku na kola nákladních aut navážejících asfaltovou směs)
(foto autorka DP)

Kontrola dokončených prací

Obr. 22 Nesprávně podbetonované příkopové tvárnice, jsou uvolněné (foto autorka DP)

Obr. 23 a, b Kontrola oplocení (na obr. a je zobrazeno chybné osazení branky, nelze plně otevřít proti schodům, na obr. b je vidět chybně provedené zapuštění pletiva, to mělo být v celé výšce svislé a zapuštěné do vrstvy štěrkodrti) (foto autorka DP)

5.2.4 Kontrola stavebního deníku a provádění zápisů

Nedílnou součástí kontroly v terénu je provádění zápisů do stavebního deníku (dále SD). TDS odpovídá Zhotoviteli na výzvy k odsouhlasení jednotlivých konstrukčních vrstev, stvrzuje provádění zkoušek a jejich výsledků, zaznamenává zjištěné vady a kontroluje správnost vedení SD.

Odovědi na výzvy Zhotovitele – odsouhlasování konstrukčních částí a povolení jejich zakrytí

ZÁBAHA TB1 O ODSOUHLASENÍ ZKONSTRUOVANÉ
DLENAŽE (BETOTEKTILIE, PODSYP, TRUBKA, ZAŠYP)
V ÚSEKU DŠ01 → DŠ02; ZD 0,210 → DŠ03 A O
POVOLENÍ DALŠÍCH PRÁCI.

Zápis TDI:
TDI potvrzuje kontrolu uložení drenáží v ús. DŠ01-DŠ02
a ZD 0,210-DŠ03 a povoluje havar. práce.

KISBOVÁ

Obr. 24 Odsouhlasení provedení konstrukční části (zdroj autorka DP)

Kontrola výsledků provedených zkoušek

ZÁPIS TDI:
TDI potvrzuje účast na uvedených zkouškách, GZZ ve
staničení 0,060 a 0,215 měly nevyhovující výsledky.

KISBOVÁ

Obr. 25 Potvrzení uvedených výsledků zkoušek (zdroj autorka DP)

Zjištěné vady (nedostatky)

Zápis TDI:

Dnes zástupce TDI kontroloval přípravu pro podkladní beton pod bet. svodidla pod nadvězdy a nadvězdy. Příprava není provedena dle RDS - výška dosypávky je příliš vysoko, místo 200 mm betonu by bylo za současného stavu možno vybetonovat pouze cca 150 mm. TDI žádá o nápravu a výjevu ke kontrole před betonáží. Před betonáží je také potřeba prověřit míru zhutnění (požadavek dle RDS 100% PS).

KISZOVÁ

Obr. 26 Zápis zjištěných závad (zdroj autorka DP)

Kontrola vedení SD

Zápis TDI:

TDI upozornuje zhotovitele, že SD musí vést v souladu se stavebním zákonem a prováděcími vyhláškami, s ostatními platnými zákony v ČR a TKP 1.

KISZOVÁ

Obr. 27 Upozornění na správné vedení SD (zdroj autorka DP)

Zápis TDI:

Stavební deník není veden a předkládán průběžně, jak ukládá smlouva.

Obr. 28 Zápis o průběžném vedení SD⁶⁷ (zdroj autorka DP)

⁶⁷ Povinnost vést stavební deník je dána Zákonem 183/2006 Sb. (Stavební zákon), § 157. Konkrétní náležitosti a způsob vedení deníku upravuje vyhláška č. 499/2006 Sb. ve znění vyhlášky č. 62/2013 Sb. v příloze č. 16. Jedná se o klíčový dokument, který má být denně aktualizován a má být v pracovní době přístupný všem účastníkům stavby. I přesto autorka v pozici TDS kvůli tomuto zápisu ztratila přístup k SD na několik týdnů úplně a posléze do konce stavby již nemohla provádět zápis.

5.2.6 Kontrola fakturace

Každý měsíc Zhotovitel předkládá fakturaci provedených prací. Součástí fakturace jsou tzv. listy výkazu výměr (LVV), pro každou položku z rozpočtu je samostatný list, na kterém má zhotovitel výpočtem, nákresem, výřezem z PD apod. objasnit objem provedené položky. V praxi se přístup Zhotovitelů různí a TDS musí dobře vědět, které práce a v jakém rozsahu byly provedeny. Na základě schválených LVV následně Zhotovitel vystaví fakturaci, kterou TDS opět kontroluje a schvaluje.

Obr. 32 a (left): Handwritten LVV form titled "List výkazu výměr - měřicí protokol". It contains a table with columns for "množství", "jednotka", "výpočet", and "množství". The calculations are handwritten and include formulas like $V = S \cdot h$ and $V = S \cdot h \cdot n$. There are also handwritten notes and a signature.

Obr. 32 b (right): Printed LVV form titled "List výkazu výměr - měřicí protokol". It contains a table with columns for "Množství", "Jednotka", "Provedeno", and "Výběr". The table has one row with the following data: Množství: 0,87, Jednotka: m³, Provedeno: 4,00, Výběr: 4,00. Below the table is a technical drawing of a road structure with dimensions and a photograph of the site. A red circle in the drawing highlights a discrepancy between the drawing and the photo.

Obr. 32 a, b Listy výkazu výměr pro fakturaci (na obr. a měl Zhotovitel snahu o upřesnění výpočtem, na obr. b Zhotovitel okopíroval z rozpočtu množství, TDS identifikoval souvislosti s projektem a stavem v terénu a doložil tím neoprávněnost na fakturaci této položky (pozn. v LVV by měl dokládat provedení práce Zhotovitel, nikoliv neprovedení TDS) (zdroj autorka DP)

5.2.1 *Kontrola závěrečných zpráv Zhotovitele*

Po dokončení prací Zhotovitel napíše Závěrečnou zprávu podle Směrnice GŘ č. 8/2021 – „Zásady pro hodnocení jakosti dokončených staveb pozemních komunikací zhotovitelem“ s účinností od 16.8.2021 (dříve Metodický pokyn „Zásady pro hodnocení jakosti dokončených staveb pozemních komunikací zhotovitelem“ platný od 1.11.2008), a to pro každý stavební objekt, případně i pro samostatné konstrukční části (zemní práce, ochranná vrstva ze štěrku, cementobetonový kryt, asfaltové vrstvy apod). TDS provede kontrolu konceptu jak po stránce formální (obsah jednotlivých kapitol a kompletnost příloh), tak po stránce věcné (kontrola uvedeného počtu vyhovujících zkoušek, uvedených vad a nedodělků apod.) a zašle Zhotoviteli k zapracování. Následně zkontroluje zapracování připomínek v čistopise a napíše vlastní zprávu o hodnocení jakosti provedeného stavebního objektu či části. Obě zprávy se posílají Objednateli před přejímacím řízením.

Vzhledem k tomu, že stále převažuje používání stavebního deníku v papírové podobě, je celý postup zaznamenávání vad a nevyhovujících zkoušek zdlouhavý a neefektivní. Zhotovitel zpravidla ve své Závěrečné zprávě nepřiznává vady a skutečný počet nevyhovujících zkoušek, pro TDS tak nastává „detektivní“ práce. TDS si musí vést vlastní evidenci vad, neshod a nevyhovujících zkoušek s odkazy na zápisy ve stavebním deníku s konkrétním číslem listu deníku a při dokazování dělá výřezy z naskenovaných stránek a hledá ve svých složkách příslušné fotografie. Vše by měl zefektivnit elektronický stavební deník, který již používá např. Ředitelství silnic a dálnic. Umožňuje např. filtraci zápisů, což značně eliminuje riziko selhání lidského faktoru a šetří čas při vyhledávání. Také už je k dispozici i ve formě aplikace pro mobil, TDS by tak mohl provést zápis rovnou na stavbě a přiložit příslušnou fotografii.

5.2.2 *Přejímací řízení*

Přejímku stavby nebo jednotlivých stavebních objektů svolává TDS na základě Oznámení od Zhotovitele o dokončených pracích. TDS si připraví protokol k přejímacímu řízení, kde vyplní veškeré předepsané údaje a nedostatky na základě Závěrečných zpráv. Při přejímacím řízení TDS vystupuje jako informátor a poradce, nemá právo určovat způsoby nápravy zjištěných vad a neshod. U nedodělků a odstranitelných vad Objednatel se Zhotovitelem dohodnou termín odstranění.

5.2.3 *Dokončování stavby*

Po přejímacím řízení mezi Objednatelem a Zhotovitelem probíhá odstraňování vad a nedodělků, které TDS stále kontroluje a vydává potvrzení o jejich odstranění. Zároveň Zhotovitel připravuje dokumentaci ke kolaudačnímu řízení a TDS kontroluje úplnost. Nakonec TDS svolá kolaudační řízení, kterého se samozřejmě účastní, čímž jeho činnosti na dané stavbě obvykle končí.

5.2.4 *Ukázka průběhu zjištěných vad a možnosti TDS k jejich řešení*

V této závěrečné podkapitole chci demonstrovat omezené možnosti TDS při dozorování kvality odváděných prací. Jak už bylo v této práci dříve uvedeno, TDS (v tomto případě Asistenti Správce stavby, Asistenti specialisté a Pomocní asistenti) nejsou oprávněni dávat Zhotoviteli pokyny k přerušení prací. Musí vše kontrolovat a evidovat, ale při pochybení Zhotovitele mohou (a zároveň musí) jen provést zápis do stavebního deníku a informovat Správce stavby.

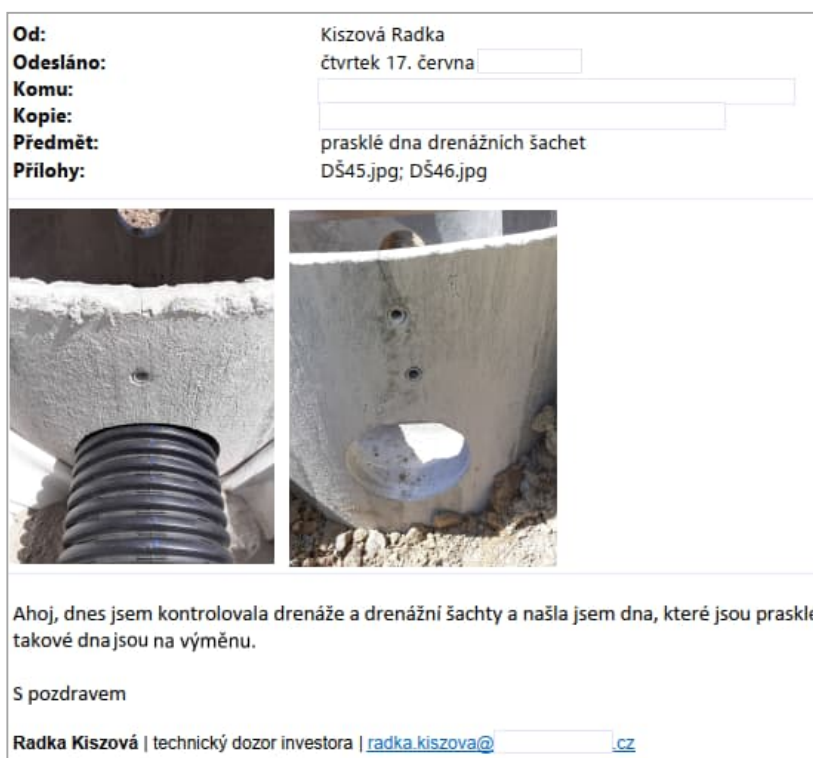
V níže uvedeném konkrétním případě TDS kontrolou na místě zjistil, že dna drenážních šachet nespĺňují požadavky na kvalitu. Některá dna byla prasklá, u některých den Zhotovitel použil místo navrtání otvoru vyříznutí nevhodným nástrojem nebo vysekáním (což odporuje Technickým kvalitativním podmínkám, tzv. TKP 3, podle kterých se mají drenáže napojovat do čistě vyvrtaných otvorů). Po zjištění těchto závad TDS ihned informoval zástupce Zhotovitele o nutnosti výměny poškozených den telefonicky, e-mailem a následně zápisem do stavebního deníku.

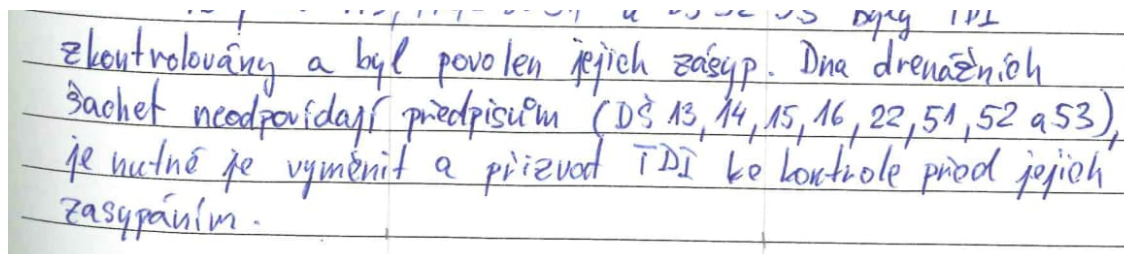
Obr. 33 a, b, c, d, e, f Vady na šachtových dnech (foto autorka DP)

První čtyři fotografie (a-d) ukazují vadné výrobky, které Zhotovitel přesto použil. Pátý obrázek (e) zachycuje, že Pomocný asistent vadné dno označil modrým sprejem pomocí značky „X“. Po pár hodinách Pomocný asistent ověřil způsob nápravy vady a zjistil, že Zhotovitel původní značku odstranil (f) a vadné dno i přes upozornění ponechal na místě.

Zhotovitel byl ihned po zjištění vady na místě informován Pomocným asistentem a vyzván k nápravě. Pomocný asistent tuto skutečnost oznámil Zhotoviteli také písemně, a to formou e-mailu. Poté následoval první zápis o zjištěné vadě do stavebního deníku, který provedl vedoucí TDS (Asistent správce stavby). Následovaly další zápisy, které prováděl Pomocný asistent, v nichž upozorňoval na vadu a požadoval nápravu. Dle konkrétního stavebního deníku tak bylo učiněno minimálně sedmkrát.

Obr. 34 Oznámení Zhotoviteli prostřednictvím e-mailu v den zjištění závad (zdroj autorka DP)

Obr. 35 Jeden z opakovaných zápisů TDS (Pomocného asistenta) (zdroj autorka DP)

Dna drenážních šachet Zhotovitel nevyměnil, což zdůvodňoval nedostatkem času, který by byl potřeba na dodání nových výrobků a zmínil, že u přejímek navrhne srážku

z ceny ve výši 1 000 Kč za jedno nekvalitní dno. V Závěrečné zprávě tyto vady nepřiznal, ale TDS je ve své Zprávě o hodnocení kvality uvedl. Při následné převímce došlo mezi Objednatelem a Zhotovitelem k „řešení“ – po 3 letech proběhne kontrola. Poškozené výrobky byly zabudovány do stavby bez finančního postihu Zhotovitele.

Z výše uvedeného vyplývá, že TDS musí „být u všeho“, ale nemá kompetence něco ovlivnit. Zápisy ve stavebním deníku Zhotovitel bohužel velmi často nebere příliš vážně. V průběhu stavby se při systému zápisů do papírového stavebního deníku, přeposílání e-mailů a předávání tištěných protokolů spousta informací vytratí. Ty, které se dostanou až do převímacího řízení, nejsou řešeny jednotně. Záleží na konkrétní osobě, která Dílo ve jménu Objednatele převímá. Nejsou zavedeny jednotná pravidla pro různá porušení kvality. V Technických kvalitativních podmínkách (TKP 1) jsou pouze výpočty srážky z ceny u některých vlastností asfaltových a cementobetonových krytů. Chybí systém sankcí za zabudované nekvalitní výrobky, za nevyhovující nebo neprovedené zkoušky (například u chybějících zkoušek modulu přetvárnosti dostal Zhotovitel srážku z ceny ve výši 500 Kč, přičemž náklady na tuto zkoušku jsou přes 2 000 Kč). Zkušenější Zhotovitelé jsou si tohoto faktu dobře vědomi, a tak neberou na kvalitu velký zřetel. Je pro ně rozhodující dodržet termín, protože za nedodržení termínu jsou sankce ve výši stovek tisíc za den prodlení.

Nad rámec standardních procesů je u každé výstavby nutné zhotovit spoustu dalších formulářů a dokladů, jejichž výčet obsahují v případě staveb Ministerstva dopravy konkrétní směrnice.

6 DOPORUČENÍ KE ZLEPŠENÍ FUNGOVÁNÍ TDS

Standardizace výkonu TDS aktuálně není v ČR celoplošná, jeho výkon je odvislý od smlouvy se stavebníkem. Nicméně resort dopravy má již zavedené standardizované prostředí od smluvních podmínek FIDIC, přes Elektronický stavební deník a Metodické pokyny po doplňující resortní předpisy, které jasně vymezují postavení a povinnosti Objednatele (stavebníka) a Zhotovitele, včetně přítomnosti dozoru jako zástupce stavebníka. Dovolím si říci, že resort Ministerstva dopravy, zejména Odbor pozemních komunikací, je oproti jiným v tomto směru hodně napřed. Tato snaha o aplikaci standardizovaného prostředí by měla být příkladem pro další resorty a odbory.

Jedním z největších problémů při výkonu TDS je **nízká až nulová vymahatelnost dodržování daných podmínek stavby ze strany Zhotovitele**. Ačkoliv je rolí TDS hlídat všechny okolnosti procesu výstavby, aby probíhaly podle předem odsouhlaseného scénáře, v praxi se velmi často TDS setkává s tím, že bezúspěšně poukazuje na nesrovnalosti nebo vady a na tato upozornění není brán zřetel. TDS tak naráží buď na laxní přístup Investora nebo na profesionálně vedený vztahový management Zhotovitele vůči Investorovi, který ve výsledku znemožňuje TDS řádně vykonávat svou funkci. V tomto případě se jedná o komplexní problém, který by vystačil na samostatnou diplomovou práci, neboť souvisí s určitou společenskou a politickou kulturou, ovlivněnou specifickým vývojem společnosti v 90. letech minulého století. V tomto případě proto není jednoduché přijít s řešením, které by bylo obecně platné, neboť celá situace vyžaduje komplexní řešení, jehož výsledkem by měla být transparentnost celého procesu výstavby. Možným řešením může být podle mého názoru např. **nezávislý audit**, který na základě podkladů všech zúčastněných stran vyhodnotí, zda při procesu výstavby došlo či nedošlo k porušení podmínek. To souvisí také s trestně právními postihy, které by měly být striktně vymáhány v případě nedodržení těchto podmínek. Realita je však taková, že za vlakové neštěstí ve Studénce z 8. srpna 2008, způsobené neodborností při opravě mostu, při němž zemřelo 8 lidí a cca 80 jich bylo zraněno, bylo po 11 letech odsouzeno 5 pracovníků dvou stavebních firem k podmíněným trestům. Znalci, kteří se v případě vyjadřovali, označili způsob vedení prací mj. za „technické zvěrstvo“ nebo konstatovali, že „už viděli hodně, ale něco podobného ještě ne.“⁶⁸

⁶⁸ HOTTKOVÁ, Lucie. Železniční tragédie ve Studénce. Jak k neštěstí došlo. *Novinky.cz* [online]. Praha: Borgis, 26.9.2022 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-studenka-zeleznicni-nehoda-2008-40409810>

Z výčtu činností a povinností TDS uvedených v předchozích kapitolách je zřejmé, že výkon TDS v odvětví výstavby pozemních komunikací klade značné požadavky na rozsah znalostí a orientace v právních, technických a smluvních předpisech. Navzdory potřebě stavět tyto stavby dlouhodobě rychle a zároveň kvalitně je až s podivem, že takto důležité téma není zahrnuto v žádných osnovách specializovaných vysokých škol. To, spolu s rychlým vývojem technologií, procesů a předpisů, vede k nedostatku povědomí o této problematice v současné generaci stavařů a k velkým nárokům na další vzdělávání a samostudium. Mezi odborníky a příslušníky profese TDS existuje obecné povědomí o nedostatku osob, ochotných tuto funkci vykonávat, ačkoliv se nepodařilo nalézt měřitelná data. Z vlastních zkušeností autorky však vyplývá, že určitou (nikoliv nevýznamnou) část pracovníků TDS tvoří lidé, kteří nejsou motivováni, a tudíž ochotní věnovat svůj čas vzdělávání a rozšiřování znalostí. Raději se drží svých obvyklých, léty zavedených a neměnných postupů. To má za následek značné rozdíly v přístupu k výkonu funkce TDS a v konečném důsledku také velké rozdíly v kvalitě a ceně staveb (již dříve jsem poukázala na fakt, že Zhotovitel může fakturovat práce, které ale reálně neprovedl, a úkolem TDS je tuto fakturaci zkontrolovat a vrátit k přepracování, respektive snížení ceny).

Mé druhé doporučení se proto týká **nastavení plošného vzdělávacího systému** pro výkon funkce TDS. Ten je aktuálně podmíněn získáním oprávnění, které je rozděleno do tří stupňů podle obsahu a náročnosti, viz podkapitola *4.1.2 Základní závazné předpisy pro výkon dozoru*. Doporučuji rozšířit povědomí o standardizaci smluv a pozici technického dozoru stavebníka už na úrovni výuky na VŠ, ideálně formou samostatného podoboru, nebo alespoň předmětu, a to s cílem vychovat novou generaci dozorů, kteří vnesou do prostředí staveb potřebné standardy. Další variantou je podpora dlouhodobého a kontinuálního vzdělávání formou **pravidelných kurzů a školení**⁶⁹. Navíc, z řad různých profesí spojených s procesem výstavby se mohou rekrutovat noví zájemci o výkon funkce TDS, proto bych zároveň doporučila také nastavení a možnost absolvování **rekvalifikačního kurzu**, který těmto zájemcům vysvětlí celou problematiku výkonu funkce TDS v souvislostech a bude je motivovat k získání oprávnění a dalšímu vzdělávání. V tomto případě lze ještě dodat, že ochotu ke vzdělávání by jistě podpořila motivace pomocí vyššího finančního ohodnocení této pozice, srovnatelného se mzdou v soukromém sektoru.

⁶⁹ Odbor pozemních komunikací v souladu s MP – Výkon stavebního dozoru na stavbách PK (podle přílohy 8.8., odst. 3 Zvyšování odbornosti) letos poprvé uspořádal „Seminář osob vykonávajících činnost stavebního dozoru na stavbách pozemních komunikací“. Na základě účasti a úspěšného složení závěrečného testu získá účastník osvědčení, viz příloha č. 10. V plánu je každoroční opakování tohoto semináře.

I přes kvalitně zavedené standardizované prostředí v resortu dopravy i zde registruji určité nedostatky. Jako nešťastné vnímám např. nejednotné názvosloví role TDS (Stavební Dozor, Technický Dozor Investora, Technický Dozor Stavebníka, Asistent Správce stavby, Pomocný asistent) napříč všemi souvisejícími dokumenty a v rozporu s definicemi stavebního zákona, což vnáší do procesu výstavby určitý zmatek. Rozhodně proto doporučuji **sjednotit označení pro TDS** ve všech pokynech a předpisech.

Poměrně často narážím u stavbyvedoucích na neznalost FIDIC a hlavních resortních předpisů, což způsobuje potíže při spolupráci, protože hlavní účastníci stavebního procesu nemluví stejným jazykem. TDS tak zhotovitele nejen kontroluje, ale učí správné postupy a je nucen ve prospěch plynulosti stavby slevovat z daných pravidel. Ve spojení s velmi krátkým časem doby realizace a vzhledem k časté nedostatečné časové přípravě Zhotovitele pak dochází ke zmatkům a zvýšeným požadavkům na flexibilitu TDS. Řešením by mělo být splnění požadavku na **znalost smluvních vzorů a základních resortních předpisů u stavbyvedoucích** podobnou formou (byť samozřejmě v menším rozsahu), jako jsou zkoušky pro oprávnění TDS.

Dalším velkým tématem je pro výkon TDS **vazba mezi kvalitou, cenou a časem**. Výběr Zhotovitele na základě nejnižší ceny a nejkratší doby realizace ve spojení s vysokými sankcemi za nedodržení termínu a minimálními sankcemi za nedodržení jakosti způsobuje nedodržování technologických postupů a v mnoha případech citelné snížení celkové kvality díla. Obecně platí, že jedněmi z hlavních parametrů, na jejichž základě se rozhoduje o vítězné nabídce, je právě cena a doba trvání realizace, což je zvyklost, která je charakteristická pro většinu veřejných zakázek v dopravních stavbách. Z dlouhodobého hlediska však nelze kvalitu podceňovat, neboť má vliv na pozdější užívání díla, které tak může být provázeno různými problémy a snižovat jeho komfort. Důkazem budiž různé druhy kvality provázející modernizaci D1. Řešením této nevyhovující situace může být postavení jakosti díla na stejnou úroveň, jakou je termín a cena. Mezi efektivní nástroje vymáhání kvality díla mohou sloužit **tvrdší postihy** za jeho nedodržení a také **vytvoření systému hodnocení Zhotovitele**, který by evidoval a zohlednil způsob stavby a přístup Zhotovitele (např. jaké množství vad a nedodělků Zhotovitel předal při převjímacím řízení, jak Zhotovitel fungoval během stavby atd.). Na základě předem stanovených parametrů by se tyto údaje

ukládaly do konkrétního systému, díky čemuž by bylo možné dohledávat informace o Zhotovitelích na základě věrohodných referencí a dat.

Reference uváděné v nabídkách ne vždy odpovídají realitě zkušeností a dovedností soutěžících firem. Reference o provedení stavby nejsou podle mého názoru dostatečně vypovídající, pouze říkají, že Zhotovitel uvedené stavby dokončil, neříkají však nic o kvalitě vedení stavby ani o výsledné kvalitě díla. Obvyklý postup je takový, že pro získání referencí firmy nabídnou nepřiměřeně nízkou cenu a čas, i když termín nedodrží a dopustí se technologických a kvalitativních chyb. I při řešení tohoto problému může pomoci výše zmíněné hodnocení Zhotovitele, protože jak již bylo řečeno, ani reference, a dokonce ani certifikát managementu kvality nevede ke kýženému výsledku, kterým je kvalitně provedené stavba v daném termínu a za sjednanou cenu.

Dalším výrazným nedostatkem v celém procesu výstavby je vedení papírového Stavebního deníku. Kvůli jeho papírové podobě dochází k výraznému prodloužení a ztrátě efektivity celého postupu zaznamenávání vad a nevyhovujících zkoušek. Zhotovitel zpravidla ve své Závěrečné zprávě nepřiznává vady a skutečný počet nevyhovujících zkoušek, pro TDS tak nastává „detektivní“ práce. TDS si musí vést vlastní evidenci vad a neshod a nevyhovujících zkoušek s odkazy na zápisy ve Stavebním deníku s konkrétním číslem listu. Při dokazování dělá výřezy z naskenovaných stránek a hledá ve svých složkách příslušné fotografie. Vše by měl zefektivnit **elektronický stavební deník**. Ten již používá Ředitelství silnic a dálnic. V něm je možné jednoduše filtrovat zápisy, což značně eliminuje riziko selhání lidského faktoru a šetří čas při vyhledávání. Také už je k dispozici i v podobě aplikace pro mobil, TDS by tak mohl provést zápis rovnou na stavbě a přiložit příslušnou fotografii.

Posledními body, které zde zmíním, jsou podle mého názoru **nutnost zavedení odůvodnění pro odvolání Asistenta správce stavby**. Na základě vlastních zkušeností mohu říci, že velmi častým důvodem pro odvolání Asistentů (alias TDS) je jejich snaha o dodržování předpisů a kvality odváděných prací, respektive stížnosti ze strany Zhotovitele na „přísnost“ TDS. Za nutné taktéž považuji **rozšíření používání smluvních standardů** tak, aby se staly běžnou součástí procesu výstavby. Zavedení jasně definovaných jednotných pravidel povede k zefektivnění celého procesu a narovnání vztahů mezi zúčastněnými stranami.

7 ZÁVĚR

Stavebnictví je komplexní a náročný obor, který potřebuje velké množství specializovaných profesí s hlubokými znalostmi dané problematiky. K těmto profesím patří také Technický dozor stavebníka (TDS), jehož popis a fungování s důrazem na standardizaci byl hlavní náplní této práce.

V teoretické části jsem se věnovala popisu základního rámce fungování TDS jak v minulosti, tak v přítomnosti s ohledem na standardizaci a existující legislativu. Z kapitoly historie je patrné, že předpisy různých podob řešící požadovanou kvalitu stavby a sankce za její nedodržení, technické požadavky na stavby a prostorové uspořádání, smluvní ujednání a rozdělení rizik nebo také dodržení smluvní částky, případně následky z jejího nedodržení sahají daleko do historie, v podrobnostech odpovídající dané době. Kontrolní činnost se také objevovala v různých formách. Dnešní postupy tak nejsou žádná novinka, ale navazují na dříve zavedené zvyklosti a zkušenosti s postupnou úpravou a rozšířením odrážející požadavky doby.

Současný rámec fungování TDS je ovlivněn obrovským společenským a technologickým pokrokem posledních několik dekad. Je vymezen existujícími legislativními předpisy, resortními metodickými pokyny a souvisejícími dokumenty. Jelikož je stavba komplexním dílem s mnoha účastníky, považovala jsem za důležité zasadit funkci výkonu TDS do kontextu celého projektu výstavby. Popsala jsem všechny druhy dozorových činností ve výstavbě, podmínky a právní vztahy, náplň činností TDS a předpokládané znalosti včetně smluvních podmínek, které tvoří podstatnou část práce TDS. Nastínila jsem také budoucnost, respektive směr, kterým se výkon funkce TDS bude podle mého názoru ubírat v následujících letech.

V praktické části této diplomové práce jsem se zabývala aktuálním stavem standardizace výkonu TDS. Protože působím jako TDS na stavbách pozemních komunikací, zvolila jsem jako výchozí bod pro zkoumání stav standardizace v tomto konkrétním oboru a provedla posouzení teoretických znalostí a činností s výkonem TDS v praxi. Jak vyplývá z textu v praktické části, ačkoliv existují jednotné standardy pro smlouvy, postupy a procesy, popsané v teoretické části, v praxi TDS velmi často naráží na limity a bariéry, dané především lidským faktorem. Navrhla jsem sadu konkrétních doporučení, jejichž zavedení

by podle mého názoru výrazně zlepšilo výkon funkce TDS v praktické rovině. Zahrnují především vymahatelnost dodržování postupů, požadovaných TDS po Zhotoviteli, dále systematické vzdělávání osob činných v rolích TDS včetně souvisejících profesí (především u stavbyvedoucích), sjednocení používaného názvosloví, tvrdší postihy za nekvalitu, vytvoření systému komplexního hodnocení Zhotovitele, který by své podstatě mohl nahradit dosud dodávané reference, jež velmi často neodráží realitu zkušeností a znalostí Zhotovitele. K významnému zlepšení celého procesu přispívá elektronický stavební deník, který aplikuje na svých stavbách Ředitelství silnic a dálnic a který bych povinně zavedla na všech stavbách plynoucích z veřejných zakázek, stejně jako znalost smluvních podmínek FIDIC. Pro zlepšení výkonu funkce TDS by mělo posloužit zavedení písemného odůvodnění pro odvolání Asistenta správce stavby (TDS), které by zamezilo svévolnému znemožňování výkonu dozoru ze strany Zhotovitele.

Díky této práci jsem získala mnoho nových a cenných poznatků o fungování TDS, srovnala je se svými zkušenostmi z praxe a utvrdila se v názoru, že standardizovaný (a samozřejmě kvalitní) výkon funkce TDS je pro celý proces stavby zcela zásadní. Role TDS by podle mého názoru měla být naprosto nezávislá, přičemž správně nastavený výkon funkce TDS by měl vnést do celého procesu výstavby transparentnost, odbornost a kvalitu. V konečném důsledku tak TDS představuje dohled, který kontroluje nakládání s penězi, pocházejícími z veřejných zdrojů, snaží se zabránit jejich plýtvání a zajistit uživatelům staveb patřičný komfort při jejich užívání. Věřím, že tričko s obrázkem poskakujícího auta, pod nímž bylo heslo „Kdo neskáče, není Čech“, jež jsem nedávno zahlédla na laborantovi na D1, bude do budoucna díky zaváděným standardům patřit už jen k typicky českému humoru, nikoliv k dosud běžnému koloritu profese stavaře pozemních komunikací.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

Knížní zdroje

EBEL, Martin. Dějiny českého stavebního práva. 1. vyd. Praha: ABF – Arch, 2007. ISBN 978-80-86905-21-1.

HÁCHA, Emil. Slovník veřejného práva československého. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-8-1.

JANEČEK, Zdeněk. Jakost – potřeba moderního člověka: výstup z projektu podpory jakosti č. 5/16/2004. Praha: Národní informační středisko pro podporu jakosti, 2004. Průvodce řízením jakosti. ISBN 80-02-01687-4.

JARSKÝ, Čeněk. Technologie staveb II. Druhé přepracované a doplněné vydání. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2019. ISBN 978-80-7204-994-3.

KLEE, Lukáš. Smluvní vztahy výstavbových projektů. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-953-1.

KLÍMA, Josef. Nejstarší zákony lidstva: Chammurapi a jeho předchůdci. Praha: Academia, 1979.

OTAKAR, Přemysl, PECHÁČEK, K. a Vladimír NIKIFOROV, ed. Jihlavský městský stavební řád z roku 1270; [vyd.] K. Pecháček, Vladimír Nikiforov. Jihlava: Okresní archiv, 1977.

POŠVÁŘ, Jaroslav. K dějinám městského stavebního práva v Čechách a na Moravě do počátku 19. století. Praha: s.n., 1956.

PRŮCHA, Petr. Stavební zákon: praktický komentář. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020. Komentátor. ISBN 978-80-7502-400-8.

SPÁČIL, Vladimír a Libuše SPÁČILOVÁ. České překlady Míšeňské právní knihy. Olomouc: Memoria, 2018. ISBN 978-80-85807-76-9.

TOMÁNKOVÁ, Jaroslava a Dana ČÁPOVÁ. Management staveb. Praha: FinEco, 2013. ISBN 978-80-86590-12-7.

TOMÁNKOVÁ, Jaroslava, Dana ČÁPOVÁ a Dana MĚŠŤANOVÁ. Příprava a řízení staveb. V Praze: České vysoké učení technické, 2008. ISBN 978-80-01-04166-6.

VNENK, Petr. Základy stavebního práva: studijní text pro posluchače předmětu Stavební právo a další zájemce. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2020. ISBN 978-80-7560-281-7.

Legislativa, předpisy a smluvní podmínky

Česká asociace konzultačních inženýrů. Zlaté zásady FIDIC [online]. Ženeva: Mezinárodní federace konzultačních inženýrů (FIDIC), 2019 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.cace.cz/clanek/zlate-zasady-fidic-golden-principles-fidic/>

Dopravní politika České republiky pro období 2021–2027 s výhledem do roku 2050. Praha: Ministerstvo dopravy České republiky, 2021.

KLEE, Lukáš a Jaroslav VODIČKA. Výkon stavebního dozoru na stavbách pozemních komunikací: Metodický pokyn. Praha: Ministerstvo dopravy České republiky, Odbor pozemních komunikací, 2019.

Rozsudek NSS ze dne 27. 1. 2016, čj. 6 As 196/2015-33.

Smluvní podmínky pro výstavbu pozemních a inženýrských staveb projektovaných objednatelem – Obecné podmínky (na základě červené knihy FIDIC). Politika jakosti pozemních komunikací: Obchodní podmínky [online]. Ředitelství silnic a dálnic ČR, 2016 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://pjpgk.rsd.cz/obchodni-podminky/>

Technické kvalitativní podmínky staveb (TKP). Politika jakosti pozemních komunikací [online]. Ředitelství silnic a dálnic ČR, 2017 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://pjpgk.rsd.cz/technicke-kvalitativni-podminky-staveb-tnk/>

Výkon technického dozoru stavebníka nad prováděním stavby financované z veřejného rozpočtu [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, leden 2018 [cit. 2022-10-27]. Dostupné z: https://www.mmr.cz/getmedia/7df3860c-8922-46a3-bfb2-f7c50a5aa0ae/152_TDI.pdf

Zákon č. 134/2016 Sb.: Zákon o zadávání veřejných zakázek. In: Sbírka zákonů. Praha, 2016. § 14, odst. 4, znění od 01.09.2022.

Zákon č. 183/2006 Sb.: Zákon o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In: Sbírka zákonů. Praha, 2006. § 2, odst. 3, znění od 1. 1. 2021.

Zákon č. 309/2006 Sb.: Zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. In: Sbírka zákonů, 2006. § 14, odst. 1, znění od 01.07.2022.

Zákon č. 89/2012 Sb.: Zákon občanský zákoník. In: Sbírka zákonů. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2012, částka 33, § 2593, odst. 1, znění od 01.07.2021.

Internetové zdroje

Co je BIM. CZ BIM [online]. Praha: Odborná rada pro BIM [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <http://bimin.cz/2259-vse-o-bim-co-je-bim.aspx>

Česká asociace konzultačních inženýrů: O asociaci [online]. [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.cace.cz/o-asociaci/>

Digitalizace stavebního řízení v ČR [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/digitalizace-stavebniho-rizeni-v-cr>

Digitální kontrola kvality stavebních prací. TZB Info [online]. Praha: Topinfo, 28.1.2020 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.tzb-info.cz/bim-informacni-model-budovy/20156-digitalni-kontrola-kvality-stavebnich-praci>

FIDIC International Federation of Consulting Engineers: History [online]. Geneva [cit. 2022-11-30]. Dostupné z: <https://fidic.org/history>

HOTTKOVÁ, Lucie. Železniční tragédie ve Studénce. Jak k neštěstí došlo. *Novinky.cz* [online]. Praha: Borgis, 26.9.2022 [cit. 2022-10-30]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-studenka-zeleznicni-nehoda-2008-40409810>

KÁPL, Václav. Oborový portál pro BOZP: Povinnost určit koordinátora BOZP [online]. Výzkumný ústav bezpečnosti práce, 10.12.2012 [cit. 2022-10-27]. Dostupné z: <https://www.bozpinfo.cz/povinnost-urcit-koordinatora-bozp>

Stavební smluvní standardy: Pro výstavbu, projektování a služby [online]. [cit. 2022-10-27]. Dostupné z: <https://www.stavebni-smluvni-standardy.cz/>

ZAHRADNICKÁ, Ludmila. Technický dozor stavebníka: PROFESIS – Profesní informační systém ČKAIT [online]. Praha: Česká komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, 2020 [cit. 2022-11-27]. Dostupné z: <https://profesis.ckait.cz/dokumenty-ckait/mp-3-2/>

9 SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obr. 1 – Ovlivnitelnost výše nákladů v závislosti na fázích výstavby
- Obr. 2 – Schéma prováděných dozorů ve výstavbě
- Obr. 3 – Vyhodnocení potřeby koordinátora BOZP
- Obr. 4 – Vstupy koordinátora BOZP do procesu výstavbového projektu
- Obr. 5 – Schéma hlavních účastníků řízení a jejich vzájemné vztahy
- Obr. 6 – Schéma smluvních vztahů Objednatel, Správce stavby, Zhotovitel
- Obr. 7 – Cyklické ztráty informací v životním cyklu stavby
- Obr. 8 – Výsledek hodnocení nabídek ve výběrovém řízení
- Obr. 9 – Část vlastních specifických podmínek Objednatele ve výběrovém řízení
- Obr. 10 – Výřez z Přílohy k nabídce
- Obr. 11 – Ukázka procesu schvalování materiálu (výrobku)
- Obr. 12 – Ukázka nevyhovujícího HMG – vytvořen v MS Excel
- Obr. 13 – Ukázka správného harmonogramu vytvořeného v MS Project
- Obr. 14 – Kontrola skladování uskladněných výrobků
- Obr. 15 – Kontrola ne/porušenosti uskladněných výrobků
- Obr. 16 – Odběr vzorku šterkodrti pro ověření předepsaných parametrů v laboratoři
- Obr. 17 – Odběr vzorku kanalizačního potrubí pro ověření předepsaných parametrů
- Obr. 18 – Kontrola zabudovaných výrobků
- Obr. 19 – Kontrola provádění zkoušek
- Obr. 20 – Kontrola tloušťky vrstvy
- Obr. 21 – Kontrola spojovacího postřiku mezi vrstvami AHV, kontrola teploty asfaltu během pokládky
- Obr. 22 – Nesprávně podbetonované příkopové tvárnice, jsou uvolněné
- Obr. 23 – Kontrola oplocení
- Obr. 24 – Odsouhlasení provedení konstrukční části
- Obr. 25 – Potvrzení uvedených výsledků zkoušek
- Obr. 26 – Zápis zjištěných závad
- Obr. 27 – Upozornění na správné vedení SD
- Obr. 28 – Zápis o průběžném vedení SD

Obr. 29 – Zápis o Technické prohlídce

Obr. 30 – Upozornění na dodržování povinností Zhotovitele

Obr. 31 – Výřez z pomocné tabulky ke sledování plnění předepsaných zkoušek

Obr. 32 – Listy výkazu výměr pro fakturaci

Obr. 33 – Vady na šachtových dnech

Obr. 34 – Oznámení Zhotoviteli prostřednictvím e-mailu v den zjištění závad

Obr. 35 – Jeden z opakovaných zápisů TDS (Pomocného asistenta)

10 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Oprávnění k výkonu stavebního dozoru na stavbách pozemních komunikací

Příloha č. 2 – Technické podmínky (TP)

Příloha č. 3 – Technické kvalitativní podmínky staveb pozemních komunikací (TKP)

Příloha č. 4 – Technické kvalitativní podmínky pro dokumentaci staveb pozemních komunikací (TKP-D)

Příloha č. 5 – Vzorové listy staveb pozemních komunikací (VL)

Příloha č. 6 – Metodické pokyny a Směrnice

Příloha č. 7 – Směrnice ŘSD

Příloha č. 8 – Certifikát FIDIC

Příloha č. 9 – Pověření asistenta

Příloha č. 10 – Osvědčení o absolvování semináře – Seminář osob vykonávajících činnost stavebního dozoru na stavbách pozemních komunikací